

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Příprava dětí na vstup do mateřské školy

Vypracovala: Renáta Fišerová
Vedoucí práce: PhDr. Olga Vaněčková

České Budějovice 2014

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích, 31. března 2013

Renáta Fišerová

.....

Poděkování

Děkuji vedoucí bakalářské práce PhDr. Olze Vaněčkové za cenné rady, náměty a připomínky, trpělivý přístup a odborné vedení. Velice si vážím času, který mi věnovala.

Děkuji všem učitelkám mateřských škol a rodičům za jejich ochotu a cenné informace.

Poděkování patří také mojí rodině za pochopení a podporu, kterou mě po celou dobu mého studia a zejména při psaní bakalářské práce poskytovala.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá problematikou připravenosti dětí na vstup do mateřské školy. Popisuje, jak své děti na vstup do mateřské školy připravovali rodiče, a jak připravenost dětí, nastupujících k předškolnímu vzdělávání v roce 2013, hodnotí sami předškolní pedagogové. Představuje základní východiska zkoumané problematiky. Charakterizuje vývojovou etapu dětí ve věku tří let. Vymezuje rodinu a její vliv na dítě, poukazuje na různé faktory, které dítě mohou ovlivnit ještě před samotným vstupem do mateřské školy. Popisuje současnou mateřskou školu, jakožto první státní výchovně vzdělávací instituci a poukazuje na možnosti její spolupráce s rodinou. Dále představuje výsledky dvou výzkumných šetření. Pomocí rozhovorů a dotazníků zjišťuje současnou situaci v mateřských školách a prezentuje názory a postoje obou stran k dané problematice.

ABSTRACT

This bachelor thesis investigates how children are ready to join in the nursery school. It describes how parents think that their children are prepared for the entry to nursery school and how nursery teachers assess the level at which children were at the school in the year 2013. The introduction summarizes the child's development at three years old. It describes how family and different factors can affect the development stages of a child at the age of three, before entering nursery school. Also it describes modern nursery schools as a first level of education and shows different ways school and families can communicate together. Parents were presented with a questionnaire to identify their views on how their children are prepared for nursery school. The next part investigates the actual levels at which children are when they join a nursery school, which were investigated by interviewing nursery teachers. The final part concludes the current situation at nursery schools and presents the views of both sides.

Obsah

ÚVOD.....	8
TEORETICKÁ ČÁST	10
1. DÍTĚ A RODINA.....	10
1.1 Rodina - základ společnosti	10
1.2 Základní funkce rodiny	11
1.3 Styl rodinné výchovy a její projevy.....	13
1.4 Podmínky výchovy.....	15
2. DÍTĚ A MATEŘSKÁ ŠKOLA.....	17
2.1 Současná mateřská škola	17
2.2 Vzdělávání v mateřské škole	17
2.3 Význam mateřské školy pro dítě	19
2.4 Návyky a dovednosti, získané v mateřské škole	21
3. MATEŘSKÁ ŠKOLA A RODINA.....	24
3.1 Přejít dítěte z rodiny do mateřské školy.....	24
3.1.1 Zralost dítěte ke vstupu do mateřské školy.....	24
3.1.2 Přijímání dětí mladších tří let do mateřské školy	25
3.1.3 Stěžejní problematiky přechodu dětí z rodiny do mateřské školy	26
3.1.4 Možnosti usnadňující přechod dítěte z rodiny do mateřské školy.....	29
3.2 Komunikace s rodiči	31
4. VÝVOJOVÁ ÚROVEŇ DÍTĚTE VE VĚKU TŘÍ LET	32
4.1 Motorický vývoj.....	32
4.2 Kognitivní vývoj	32
4.3 Komunikační dovednosti.....	33
4.4 Emoční vývoj	33
4.5 Socializace	34
4.6 Osobnost	34
II. PRAKTICKÁ ČÁST	35
5. VÝCHODISKA ŠETŘENÍ.....	35
5.1 Cíl výzkumného šetření.....	35

6.	METODOLOGIE VÝZKUMU	36
6.1	Povaha výzkumného šetření	36
6. 1. 1	Kvalitativní šetření	36
6. 1. 2	Kvantitativní šetření	39
7.	KVALITATIVNÍ ČÁST VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	42
7.1	Základní a specifické otázky rozhovoru	42
7.1.1	Učitelka 1	43
7.1.2	Učitelka 2	46
7.1.3	Učitelka 3	50
7.1.4	Učitelka 4	53
7.1.5	Učitelka 5	57
7.1.6	Učitelka 6	60
8.	KVANTITATIVNÍ ČÁST VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	66
8.1	Grafická prezentace výsledků dotazníkového šetření	66
8.2	Závěrečné shrnutí získaných výsledků.....	78
	ZÁVĚR.....	80
	SEZNAM POUŽITÉ A CITOVANÉ LITERATURY	82
	SEZNAM PŘÍLOH.....	85

ÚVOD

Vstup do mateřské školy je prvním krokem do společnosti. Klade nové požadavky jak na rodiče, tak na děti. Za normálních okolností překračuje předškolní dítě po třetím roce věku hranice svého nejbližšího rodinného kruhu a přichází do první státní výchovně vzdělávací instituce, aby získalo nové postoje a návyky či rozšířilo dosavadní dovednosti a zkušenosti. Předškolní vzdělávání je chápáno jako veřejná služba, která se poskytuje zpravidla dětem ve věku od tří do šesti let. U nás je docházka do mateřských škol nepovinná a rozhodují o ní rodiče.

Současné rodiče doprovází při vstupu jejich dětí do předškolní instituce nejen jejich očekávání, ale i obavy. Pro rodiče začíná proces přechodu dlouho před přihlášením dítěte do mateřské školy. Vybírají mateřskou školu, dělají si starosti, aby se v prostředí cítilo dobře, uvažují, zda je jejich dítě pro vstup „zralé“ a jak mu připravit optimální podporu.

Cílem práce bude popsat, jaké jsou podmínky vstupu dítěte do mateřské školy z hlediska zralosti, připravenosti, legislativy a požadavků předškolní instituce.

Obecným cílem bude zjistit a popsat, jaké jsou názory zúčastněných stran na připravenost dětí pro vstup do mateřské školy. Jak v současnosti připravují na vstup do mateřské školy svoje děti rodiče, jak vnímají připravenost dětí předškolní pedagogové. V čem v době adaptace u těchto dětí spatřují největší problém, jaké možné faktory v dnešní době ovlivňují přechod dítěte z rodiny do mateřské školy i jakým způsobem ovlivňuje adaptaci vzájemná spolupráce mezi rodiči a mateřskou školou.

V teoretické části bude charakterizovaná současná rodina, její základní funkce, styly rodinné výchovy a podmínky výchovy. Přiblížíme si současnou mateřskou školu a její význam pro dítě. Zaměříme se na vývojové období tříletého dítěte, jelikož je nejčastějším věkem k nástupu do předškolní instituce, a na jeho zralost, způsobilost a připravenost na mateřskou školu.

Praktická část prezentuje postup a závěry smíšeného výzkumného šetření, v jeho rámci byla použita metoda polostrukturovaného rozhovoru a metoda dotazníku vlastní konstrukce. Výzkumné otázky byly směřované jak na předškolní pedagogy, tak na

rodiče. Práce bude mapovat zkušenosti, názory a postoje jednotlivých stran k problematice připravenosti dětí na vstup do mateřské školy.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. DÍTĚ A RODINA

1.1 Rodina - základ společnosti

Rodina je primární společenská skupina, vyskytující se v celé historii lidstva. Tato primární skupina je charakterizovaná přímými a důvěrnými vztahy mezi členy skupiny, intimní atmosférou, silnými citovými vazbami a velkou soudržností plynoucí z citových fixací a úzkého sepětí rolí. Příslušnost k rodině formuje osobnost do veliké hloubky, zejména v období raného dětství.

Jak říkají sociologové, rodina je malá společenská skupina, kde vztahy mezi členy mají svůj řád a formu. Je to prvotní model společnosti, s jakým se dítě setkává, a jejíž součástí se stává. Rodina je pro dítě také významným identifikačním vzorem. S rodinou se ztotožňuje a napodobuje ji.

Mnohdy se rodiče ptají, zda je opravdu nutné, aby dítě před vstupem do školy navštěvovalo mateřskou školu. Výchova v rodině je jedním z činitelů podílejících se na vývoji a rozvoji dítěte, zahrnuje množství nejrůznějších interakcí mezi rodiči a dětmi, výchovných situací a událostí. Dává dítěti pocit jistoty, bezpečí a stálosti, zprostředkovává mu první zkušenosti a je pro něj zdrojem postojů a názorů. Dítě by však mělo mít možnost poznávat a osvojovat si určitá pravidla, která jsou rozdílná od těch z rodinného prostředí, mělo by se umět odpoutat od rodiny, přijmout jinou autoritu, než jsou jeho rodiče, a seznámit se v kolektivu se svými vrstevníky.

*„Dospět do stádia, kdy bude schopno s druhými dětmi ve hře „spolupracovat“.
Předpokladem k tomu je další epochální vývoj na jeho vývojové cestě, totiž poznání, že i
druhé děti jsou svébytné osobnosti, že mají svá práva a své potřeby.“*

(Matějček, 2012, s. 43)

I když rodina není jediným činitelem, který na základě výchovného působení ovlivňuje rozvoj dítěte, je však velmi důležitá, a proto je třeba ji porozumět.

Současná rodina je označována:

- za rodinu nukleární, jelikož její jádro tvoří partnerská dvojice;
- za rodinu manželskou, která je tvořena také otcem a matkou;
- za rodinu dvougenerační, složenou ze dvou generací (generace otce a matky a generace dětí);
- za rodinu intimně vztahovou, ze které se vyčlenila centrální vztahová zóna, a tudíž funguje jako „soukromý prostor“;
- za rodinu privátně individualizovanou, vymaněnou z pout tradic a předávaných zvyků.

1.2 Základní funkce rodiny

Rodina je též společenskou institucí, tedy zařízením, které je právně uznávané, normované a vymezené funkcemi, což jsou úkoly, které musí tato skupina plnit, povinnostmi, které musí plnit její členové, a okolnostmi, za nichž má rodina existovat. Jedním z nejdůležitějších posláních rodiny je péče a ochrana pro jednotlivé členy v obdobích, kdy nejsou schopni se o sebe postarat.

V průběhu historického vývoje se rodina neustále mění. Její nezastupitelné základní funkce však zůstávají neměnné. Bývají definovány různými autory.

Mezi nejzákladnější patří tyto čtyři:

Biologicko – reprodukční funkce, která zajišťuje pokračování lidského rodu.

Socializační – kultivační funkce, podílející se na socializaci do společenských vztahů a nacházení místa v nich.

Ekonomická funkce, chápána ve smyslu společného hospodaření rodiny a hmotného zajištění celé domácnosti.

Emocionální a ochranná funkce, poskytující členům rodiny pocit jistoty, bezpečí, sounáležitosti a přispívá k utváření životní perspektivy i otevřené budoucnosti. (Stodůlková, Zapletalová, 2011, s. 130)

Helus vyčlenil ze sociálně psychologických funkcí deset nejzákladnějších, které mají zásadní význam pro zdravý vývoj dítěte a jeho úspěšné začlenění do společnosti:

1. Funkce uspokojení základních potřeb v raném vývojovém období

Jsou-li u dítěte v raném věku uspokojeny potřeby biopsychické a psychické, ke kterým patří potřeba jídla, pití, pohodlí, lásky, bezpečí i pravidelného biorytmu, začne si dítě na tento přístup přivykat a osvojovat si ho, jelikož u něj vyvolává pozitivní zážitky a zkušenosti.

2. Funkce uspokojení organické přináležitosti

Jde o potřebu žít ve spolehlivém a láskyplném rodinném prostředí, které je základem bazální životní jistoty. Je potřebou integrovat se do lidské společnosti, vyvíjet se do společenských vztahů.

3. Funkce poskytování akčního prostoru pro projev a seberealizaci dítěte

Je to funkce, založená na seberealizaci a jednání dítěte, vede ke sblížení s lidmi a světem a obohacování jeho života.

4. Funkce seznamování se s věcmi rodinného vybavení

Záměrné i bezděčné vedení dítěte k materiálním hodnotám, které se podle určitých pravidel používají, chrání a udržují v pořádku, což má význam pro kultivaci vztahu dítěte k předmětnému a hmotnému světu.

5. Funkce určování prvopočátečních prožitků sebe sama

Dítě získává informace o generové identitě, která je významnou součástí dětského sebepojetí. Rozvoj typických generových projevů ovlivňuje sociální učení, a to vzor rodičů, popřípadě prarodičů.

6. Funkce poskytování kladných vzorů a příkladů

Tato funkce je opět spojena se sociálním učením a empatií. Dítě se na základě nápodoby jednání svých rodičů a vcítění do nejrůznějších situací učí empatii a chápání druhého člověka.

7. Funkce upevnění vědomí povinnosti, zodpovědnosti, ohleduplnosti a úcty

Dítě je zapojováno do společného dění rodinného kolektivu, zejména pracovními, zájmovými, herními i rekreačními činnostmi.

8. Funkce chápání lidí, různého věku, založení a postavení

Rodina napomáhá dítěti včlenit se do vztahů s prarodiči, příbuznými a sourozenci

9. Funkce navázání představy o širším okolí, společnosti i světě

Na základě spolehlivého zázemí a jistoty je dítě schopné z tohoto známého prostředí vystupovat a seznamovat se s širším a složitějším světem, nahlížet na něj, přijímat ho nebo se od něj distancovat.

10. Funkce poskytnutí útočiště v situacích životní bezradnosti

V období nezdarů, krize a složitých životních situací (vstup dítěte do mateřské či základní školy) poskytuje rodina dítěti chápající zázemí, které napomáhá dítěti pocit nejistoty a obavy lépe překonat. (Helus, 2007, s. 149)

1.3 Styl rodinné výchovy a její projevy

Již od nepaměti byly v pedagogice popisovány různé styly výchovy. První, kdo se zaměřil na výchovný styl, byl německý psycholog Kurt Lewin, který vymezuje tyto výchovné styly: autokratický, liberální, integrační či demokratický, u kterých však opomenul význam emočního vztahu rodičů k dětem.

V současnosti je řada jiných autorů, zabývajících se různými výchovnými podmínkami, kterými rodina působí na vývoj dítěte, mezi které patří již zmiňovaný styl výchovy.

Styl, jak je uvedeno v Pedagogickém slovníku, je souhrn záměrných i spontánních způsobů chování vychovatele k vychovávanému. Je to způsob, jak rodina přistupuje k dítěti.

Je ovlivňován různými činiteli, jakými jsou například osobní zkušenosti a vlastnosti vychovatelů, zkušenosti dětí a jejich chování, nebo se do něj promítají politické, ekonomické i kulturní podmínky včetně výchovné tradice v rodině.

„Výchova znamená investovat bez pomyšlení na návratnost.“ (Prekopová, 2001, str. 19)

Matějček ve své knize „Rodiče a děti“ uvádí, že nelze dítě vychovávat podle předem připraveného výchovného plánu, ale bezprostředním, upřímným a citovým přístupem. (Matějček, 1989, str. 50)

Existuje však řada okolností, které mohou vztah rodičů k dítěti velmi komplikovat. Mohou jimi být například narušení kariéry rodičů, příliš velká soustředěnost na dítě, jelikož je vymodlené, dítě je zásadním předmětem sporu mezi partnery, je obtížně vychovatelné nebo stále nemocné. Nebo to mohou být rodiče, kteří nevědí, jak dítě milovat, jak svoji lásku k dítěti projevit. Velkou roli zde také sehrává fakt, že obvyklá tradiční rodina je na ústupu a děti vyrůstají v nově se prosazujících se formách a alternativních soužitích dávajících dětem jiné životní zkušenosti. Každý rodič má právo zvolit si výchovné postupy pro vlastní dítě. Každý postup má svá úskalí a rizika a vede k jiným výsledkům. (Mertin, 2011, s. 60)

Rozborem chování rodičů a jejich působením na děti bylo zjištěno, že existuje vzájemná souvislost mezi způsoby (styly) rodičovské výchovy a následným chováním dítěte.

Maccoby a Martin rozčlenili čtyři styly rodičovské výchovy na základě dvou dimenzí, míry řízení požadavků na dítě a vztahu k dítěti. (Maccoby, Martin, 1983)

Autoritativní styl

Rodiče požadují od dětí, aby se chovaly rozumně a společensky na takové úrovni, která odpovídá jejich věku a schopnostem. Rodičovská rozhodnutí bývají dítěti odůvodněna. Vztah k dítěti je vřelý, pečující, se zájmem o jeho city a názory. Na základě této výchovy bývá dítě kamarádské vůči vrstevníkům, sebezprosazující, úspěšné, spokojené, usilující o nejlepší výkon.

Autoritářský styl

Rodiče prosazují svoji moc bez vřelosti a oboustranné komunikace. Požadují úctu k autoritě a slepou poslušnost. Mají absolutní nároky na dítě. To má pak sklony k izolaci, postrádá spontaneitu. Dívky bývají na rodičích závislé, bez snahy o dobrý výkon a chlapci mívají sklon k agresivitě a násilí ke svým vrstevníkům.

Shovívavý styl

Rodiče jsou na dítě velmi orientovaní, požadují od něj málo. Dítě je pak živě a pozitivně laděné, nedokáže ovládat své impulsy. Je nezodpovědné a nespolehlivé samo na sebe, se sklonem k agresivitě.

Zanedbávající styl

Rodiče jsou příliš zaměstnaní svými činnostmi, a proto se nezúčastňují na životě dítěte. Výchova je vedena bez zájmu o to, čím se dítě zabývá. Vyhýbají se oboustranné komunikaci s dítětem a málo si všímají jeho názorů a pocitů. To je většinou často náladové, nesoustředěné, rozmařilé s nedostatkem ovladatelnosti svých citů a impulsů.

1.4 Podmínky rodinné výchovy

Výchovné přístupy dospělých souvisejí do značné míry se společenskými změnami a podmínkami. Bohatší uplatnění v práci nebo nezaměstnanost, pokles dětí v rodinách, vyšší věková hranice rodičů, aktivní věk prarodičů. Záleží jen na rodičích, jakou hodnotu připisují skutečnosti, že mají dítě.

Podle Heluse mají podstatně také vliv na výchovu současných dětí životní podmínky. Nejvíce rozdílnosti ve vývoji dětí vyvolává podnětnost prostředí, vyplývající z rozdílů ve vzdělanostní úrovni rodičů, v jejich majetkových poměrech, ve výchovných stylech, v kvalitě škol a v mimoškolních vzdělávacích příležitostech. Vnímavě poukazuje na situaci dítěte v současnosti, kdy vyvstala nová, jiná, nepatrná rizika, která mohou být v budoucnu velmi závažná.

Medializované dětství

Media, zejména nabídkou nejrozličnějších zábav mohou za jistých okolností způsobovat vážná ohrožení osobnosti. Masivně ovlivňují skladbu dne dětí, zájmy, vzory k napodobování, způsoby chování, hodnotové systémy, názory a postoje. U dětí se vytváří závislost na médiích, což vede k narušení pozornosti dětí, narušení hodnoty autentických osobních zážitků a řeči.

Konzumní dětství

Dětství, které je vystavené působení reklamy a nabídky trhu, může závažným způsobem ohrožovat svébytnost dětí i dospělých. Nedokážou odolat nabídkám a od nich odvozují hodnoty svého života. U dítěte, které je přesycováno novými hračkami, hrami, oděvy, doplňky, bývá „terorizované“ jeho vnímání a motivy. Naopak dítě, jehož rodiče si nemohou např. dovolit kupovat oblečení, jenž podléhá módnímu trendu, bývá vystaveno diskriminaci vrstevníků, někdy přecházející v šikanu.

Jedináčkovské dětství

V Česku převažují stále rodiny se dvěma dětmi (20 %), ale stále přibývá rodin s jedním dítětem. Negativa jedináčkovství spočívají v tom, že se příliš cítí být středem zájmu a těžko snášejí, když jím nejsou. Pak se hůře orientují v dětské společnosti, a to vede k jejich nejistotě. Dospělí je mohou vnímat s nekritickým odstupem jako mimořádně nadané, což jeho vrstevníci nevnímají obdobně a opět to může vést k zesměšňování až šikaně. Na druhé straně má jedináčkovství pozitivní vliv na vývoj dítěte, jelikož se dítěti věnuje více aktivní pozornosti a projevuje citová podpůrná vazba.

Opečovávané dětství a zanedbané dětství

Rodiče, plánují dítěti povinnosti a výkony, které mu mají razit cestu jeho životní úspěšnosti. Odchylky dítěte od předpokládané dráhy mnoho rodičů těžko snáší. S plánovitou tendencí souvisí i snaha urychlovat vývoj dítěte (aby bylo brzy dospělé). Mnoho dětí je také odkázáno pobývat doma, nebo jsou přemísťovány za doprovodu rodičů na jiná funkční místa, kde mohou být zase pod dohledem. Takové děti bývají často nesamostatné. Oproti tomu jsou děti, kterým chybí nejzákladnější jistoty, řád a životní rytmy, se špatným rozlišením, co je správné a co si nesmí dovolit.

Emocionálně přetížené dětství

Dítě nedokáže vnitřně zpracovat citové zážitky, kterým je vystaveno. Mezi nejčastější emoční zátěžové zdroje patří kolize mezi rodiči, nedostatek citového pouta, problémy ve školce, některé výchovné styly a zklamání v životních cílech. Takové zážitky zůstávají

jako rušivý, zátěžový obsah. Toto prožívání vystavuje dítě v nebezpečí citové přetíženosti, kterému se dítě brání vyměšováním.

Agresivní dětství

V dnešní době přibývá dětí s agresí. Při hledání příčin je odkazováno na filmy, televizní pořady, videa, počítačové hry, kde je základním stavebním prvkem násilí. Mluva a gestikulace je z této komerce dětmi přejímána. Také zvědavost, kolik toho ten druhý vydrží, může vést k ubližování druhým. (Helus, 2004, str. 62 - 64)

2. DÍTĚ A MATEŘSKÁ ŠKOLA

2.1 Současná mateřská škola

Důležitý přechod mezi soukromím rodiny a institucí představuje mateřská škola. Mateřské školy se sice výrazně odlišují od těch, které navštěvovali rodiče dnešních dětí, avšak někteří rodiče jsou zatěžkáni negativními vzpomínkami na mateřskou školu v době totalitního zřízení. Tyto zkušenosti u nich vzbuzují nedůvěru k předškolním institucím. Na druhé straně jsou však rodiče, kteří v nedostacích totalitní výchovy vidí prospěch. „Počkej, oni tě ve školce naučí poslouchat!“

Základní rozdíl mezi mateřskou školou před sametovou revolucí a současnou spočívá v rovnocenném partnerství mezi pedagogy a rodiči i dětmi.

Po roce 1989 v důsledku změny politického a ekonomického systému klesaly počty mateřských škol i dětí. Tento pokles způsobil uzavírání a slučování institucí. V současnosti došlo k obratu tohoto populačního vývoje, s čímž souvisí vysoká poptávka rodičů po umístění dětí, kterou předškolní zařízení nemohou uspokojit.

2.2 Vzdělávání v mateřské škole

V Národním programu rozvoje vzdělání v České republice, tzv. Bílé knize (2001), jsou zpracovány záměry a cíle vzdělávací politiky. V dokumentu je hodnocen význam předškolního vzdělávání pro rozvoj a vzdělání dětí pod odborným vedením. Bílá kniha je otevřeným dokumentem, který je průběžně kriticky zkoumán a analyzován. V němž jsou stanoveny hlavní záměry a cíle pro vývoj našeho školství.

Druhým významným dokumentem je Školský zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním a vyšším odborném vzdělání, ve kterém jsou charakterizované hlavní cíle předškolního vzdělání.

Třetí dokument, podle kterého se realizuje předškolní vzdělání, je Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (2001), který je novým moderním kurikulem, zaměřeným na rozvoj klíčových kompetencí. Upravená verze RVP PV (2004) byla přepracovaná v souladu s požadavky uvedenými v Bílé knize a ve Školském zákoně. Vymezuje hlavní požadavky, podmínky a pravidla vzdělávání v předškolní instituci.

RVP PV je závazným dokumentem, ze kterého vychází tvorba a realizace ŠVP PV, a podle kterého se uskutečňuje vzdělávání na jednotlivých školách. Pracuje se čtyřmi cílovými kategoriemi, a to stanovení cílů v podobě záměrů a výstupů na úrovni obecné a oblastní. Obecná úroveň je tvořena rámcovými cíly, vyjadřující universální záměry předškolního vzdělávání a klíčovými kompetencemi, představující výstupy (způsobilosti) dosažitelné v předškolním vzdělávání.

Rámcové cíle jsou:

- Rozvoj dítěte jeho učení a poznání.
- Osvojení základních hodnot, na nichž je založena naše společnost.
- Získání osobní samostatnosti a schopnosti projevit se jako samostatná osobnost, působící na své okolí.

Klíčové kompetence jsou:

- Kompetence k učení
- Kompetence k řešení problémů
- Kompetence komunikativní
- Kompetence sociální a personální
- Kompetence činnostní a občanské

Úroveň oblastní je tvořena dílčími cíly, které sledují konkrétní záměry dané vzdělávací oblasti a dílčími výstupy, které nám zpravidla říkají, co by dítě mělo na konci předškolního období dokázat. Úroveň oblastní je strukturovaná do pěti oblastí: oblasti

biologické (dítě a jeho tělo), oblasti psychologické (dítě a jeho psychika), oblasti interpersonální (dítě a ten druhý), oblasti sociálně – kulturní (dítě a společnost) a oblasti environmentální (dítě a svět).

Úkolem předškolního vzdělávání je doplňovat rodinnou výchovu a společně s ní zajistit dítěti takové prostředí, které by nabízelo dostatečné množství mnohostranných přiměřených podnětů k jeho rozvoji a učení, poskytovat odbornou péči dítěti a usnadňovat mu jeho další vzdělávací cestu. (Šmelová in Svobodová, 2010, s. 40)

2.3 Význam mateřské školy pro dítě

V předškolním období je naprostá většina dětí, která po společnosti druhých dětí vysloveně touží. Nepřímo tak vyjadřují potřebu větší aktivity. Naplnění těchto potřeb, které jsou také podmíněny věkovými a individuálními zvláštnostmi, bývá výchovně stále náročnější.

„Předškolní dítě po třetím roce (a již velmi zřetelně po čtvrtém roce) za normálních okolností překračuje hranice svého nejbližšího rodinného okruhu a k vědomí vlastního „JÁ“, tj. k své identitě přidává nový významný prvek – vztah k druhým dětem.“
(Matějček, 2012, s. 48)

V mateřské škole, v činnostech a soužití ve skupině dětí probíhají procesy, které jsou provázané a spolu související a které působí nad rámec rodiny. Přínosy mateřské školy pro děti uspořádali Průcha a Koťátková do pěti oblastí:

Oblast rozumová (kognitivních procesů)

Zahrnuje rozvoj vnímání, paměti, myšlení, představ, řečových dovedností, vůle a citů. Mateřská škola je pro dítě přísunem nových vjemů, které se týkají prostředí, dětí a jejich komunikace, učitelek, včetně jejich požadavků. Nové vjemy, které dítě získává, musí dále roztřídit a zařadit. Jsou pro dítě podnětem k tomu, aby přemýšlelo, zapamatovalo si a rozvíjelo jeho řeč. Proto po nástupu do mateřské školy dochází ke zkvalitnění celého komplexu kognitivních procesů.

Oblast osobnostní a sociální

K rozvoji této oblasti nemůže docházet bez vzájemné interakce mezi dítětem a ostatními lidmi. Dítě mezi druhým a třetím rokem hledá svoji identitu, která úzce souvisí s postupnou separací od matky. V tuto dobu se utvářejí základy sebepojetí, jehož kvalita má vliv na další psychický vývoj dítěte a na určitý způsob přijímání druhých. Od toho se odvíjí, jak dlouho si například bude dítě zvykat na prostředí mateřské školy. Adaptace by tedy měla být zpočátku podporována rodiči. V dětské skupině si dítě může vyzkoušet jednat s druhými a nést za své jednání odpovědnost, řešit konflikty nebo se naučit trpělivosti, prosociálnosti a empatii vůči druhým.

Vztahy s vrstevníky přispívají k socializaci. V kontaktu s vrstevníky se vytváří sociální dovednosti, kterými jsou například soupeření a sebeprosazování, spolupráce, projevy solidarity, zvládání konfliktů, lítosti a zklamání.

Oblast esteticko – výchovná

Mateřská škola dává dítěti prostor k postupnému objevování krásy, které podněcuje vytváření libě působících situací a prožitků, vznikajících z představ a fantazie dětí. Tyto uspokojivé prožitky vedou k opakování, obměňování a užívání si jejich tvorby. Estetické prostředí podněcuje kvalitu vnímání a inspiraci vlastního tvoření. V mateřské škole si děti upevňují sebedůvěru, učí se spolupráci a uplatnění vlastních nápadů, využívat svých vlastních představ, zkušenosti a fantazie.

Oblast pohybová a zdravotní

Předškolní období je spojené s významnou potřebou pohybu. Ve třech letech mají děti nekoordinované pohyby a nepřesné semzomotorické reakce, ale o rok později bývají dostatečně pohybově šikovné, jelikož své pohybové dovednosti neustále opakují a procvičují. Při pohybu děti zpřesňují své pohybové výkony, učí se ladnosti, seznamují se s pravidly her, které se snaží přijmout a dodržet. Pohyb je důležitý v rozvoji oběhové soustavy, plicní kapacity i správného držení těla. Navazuje na oblast jemné motoriky a grafomotoriky, která významnou měrou ovlivňuje úspěšnost dítěte ve školním období.

Oblast hry s vrstevníky

Podle Jeana Piageta se dítě mezi dvěma a sedmi lety nachází ve stádiu symbolické hry. Děti si ve spontánní hře vybavují a představují jevy a situace, které poznaly ve svém okolí a zkouší je napodobit. Hra je nejčastější činností dětí předškolního věku, při které dochází k rozvoji řeči a inteligence a je vnitřní motivací, emocí a prožitkem podporující sociální učení a dětskou seberealizaci. (Piaget in Koťátková, 2005, s. 30 – 44)

Aby se hra stala hrou a odlišovala se od běžných činností, kterými jsou práce a učení, musí splňovat určité znaky:

- Svoboda (hráč k ní nesmí být nucen).
- Neproduktivita (nepřináší hodnotu ani majetek).
- Čas a prostor (je vydělena z běžného života).
- Nejistota (nevíme, jak se bude vyvíjet).
- Podřízenost pravidlům. (Svobodová, 2010, s. 99)

2.4 Návyky a dovednosti, získané v mateřské škole

Předškolní věk je pro dítě časem, kdy zraje jeho osobnost a ono se stává jedincem civilizovaným a kulturním. Časem, kdy si osvojuje návyky a dovednosti, které uznává společnost, ve které žije. Období vzdoru přechází do období tzv. konformity, kdy chce dítě vypadat jako druzí a chápe co dělat má a co ne. Dítě v tomto věku napodobuje kulturní úroveň svojí rodiny, její zvyky, režim i výchovné zásady. Jestliže mají rodiče nevhodné rodičovské postoje a jejich výchovné zásady nejsou měřitelné s běžnými normami, v mateřské škole má dítě možnost poznat, co je ve společnosti běžné a normální. (Matejček, 2012, s. 50)

Co bychom neměli v předškolním věku promeškat?

Vytváření hygienických návyků

Již v batolecím věku, přibližně od 12 – 15 měsíce je nejvhodnější doba u většiny dětí na to, aby se naučily na nočník, jelikož je nervový systém dítěte k takovému nácviku zpravidla zralý. Močový měchýř dítěte má větší kapacitu, která usnadňuje zadržování většího množství moče, takže dítě vydrží suché i několik hodin a samo si již plnost

močového měchýře uvědomuje. Potom vznikají předpoklady k tomuto nácviku, který se musí vícekrát opakovat, aby si dítě osvojilo nácvik, vedoucí k udržování osobní čistoty. Tato výchova musí být pomalá, nenásilná a spojená s pochvalou za úspěch.

Každé dítě, které není psychicky nemocné, dokáže močení ovládat silou vůle. Nedoporučuje se tuto situaci úmyslně oddalovat i o několik let, neboť se tím zanedbává rozvoj jedné z přirozených schopností dítěte. Pokud trvají problémy s pomočováním do čtvrtého roku života dítěte, mluvíme o enuresi, což je neúmyslné reflexní močení bez účasti vůle, a u které bohužel chybí metoda léčení a vyléčení.

K vytváření hygienických návyků patří také dentální hygiena. Pokud si dítě v tomto období vytvoří dobré návyky, pak je velká naděje, že tento návyk nezapomene, stejně jako mytí rukou po toaletě, ranní a večerní hygienu nebo opláchnutí ovoce. Tehdy je také nejvhodnější doba naučit dítě dodržovat životosprávu, nepřejídat se, omezovat sladké, cvičit. (Pokorná, 1998, s. 54 -56)

V mateřské škole je strava připravená podle pečlivě dodržovaných zdravotně-hygienických parametrů. Dítě se zde seznamuje i s jídly, která nejsou v jeho rodině obvyklá, a vytváří si základy zdravého životního stylu. Současně se dítě učí stolovacím návykům a sebeobsluze, při kterých je důležitý vzor učitelky. Přílišná snaha učitelky v této oblasti může vést i k odporu a vzdoru dítěte k jídlu či jiným negativním obranným reakcím. Je velmi důležité dbát na správné osvojení jakýchkoliv návyků a dovedností, které jsou významné pro další život dítěte. (Svobodová, 2010, s. 90)

Vytváření společenských návyků

Vytvářet společenské návyky znamená osvojovat si všeobecně uznávané společenské hodnoty. Hodnoty jsou důležité a nutné pro orientaci člověka a soudržnost skupiny. Návštěva předškolního zařízení vede k rozvoji dítěte a jeho schopnosti se učit i k osvojení si základních hodnot, na nichž je založena naše společnost.

K společenskému chování patří návyky, jakými jsou například umět pozdravit, poprosit, poděkovat, ale také umět se chovat u stolu, udržovat pořádek i chovat se k druhým prosociálně.

Piaget toto období nazývá obdobím morálního realismu (pravidla jsou dána a nelze je změnit). Dodržování sociálních norem, dobré i špatné chování posuzují děti z hlediska

jejich důsledků pro sebe sama. Hodnotí samotné chování a přehlíží úmysl, chápou normy stereotypně.

V předškolním věku se rozvíjí sociálně žádoucí vlastnosti a vzorce chování. Je to věk kritický, jelikož se tyto vlastnosti nemohou rozvíjet v citově chráněném prostředí. Prosociálnost, spojená s nárůstem kontroly a ovládání agresivních tendencí a dětský altruismus (projev sympatie a empatie) se rozvíjí v symetrických vztazích s vrstevníky. Morální hodnoty a společenské normy si děti nejvíce osvojují od rodičů, později od učitelů a vrstevnických skupin. Základními prostředky k regulaci dětského chování jsou zákazy a příkazy, ale nedirektivní nápodoba jiných lidí. Ke konci předškolního období dochází ke ztotožnění a zvnitřnění základních norem chování i ke schopnosti cítit vinu. (Vágnerová, 2012, s. 245)

Výchova k toleranci

Z pedagogického hlediska je velice důležité, že jedním z témat RVP PV je právě multikulturní výchova, což znamená, že by se učitelé, v rámci předškolního vzdělávání, měli tímto tématem zabývat. Úkolem pedagogů i rodičů je, aby v rámci mateřské školy napomohli k adaptaci dítěte z jiné etnické skupiny do naší společnosti. S interkulturní výchovou bychom měli začít již v předškolním věku, jelikož tato „mnohokulturní“ výchova děti vede k osvojení si znalostí a dovedností, které jsou zaměřeny na rozvoj vztahů k příslušníkům jiných etnických a náboženských skupin a toleranci k jejich odlišnostem. Tedy měli bychom začít seznamovat předškolní děti s tím, že existují lidé různé pleti, kteří hovoří jinými jazyky.

Výchova k toleranci se nevztahuje pouze k dětem z různých etnických skupin, ale také k integraci dětí se speciálními vzdělávacími potřebami nebo k dětem nadaným.

Děti kolem tří let ještě nemají předsudky a neuvědomují si rozdíly. V mateřské škole přijímají ostatní děti tyto děti bez velkých rozpaků. Jen úzkostní rodiče promítají svůj postoj vůči lidskému neštěstí do dětí. Ale právě na základě kladných příkladů a budování přátelských vztahů, které děti přejímají od starších vrstevníků, rodičů a zejména od učitelů, dochází k vytváření postojů na celý život.

3. MATEŘSKÁ ŠKOLA A RODINA

3.1 Přejchod z rodiny do mateřské školy

Přejchod je pojem z vývojové psychologie rodiny, související s životními událostmi, které sebou na určité úrovni přinášejí nějakou fázi změn.

Tato změna ve vnějším životě jedince, ale i významný zásah do existence, jak je přechod charakterizován, může způsobit u dítěte vážné poruchy vnitřní rovnováhy. Zásadní změna, spojená se vstupem do mateřské školy, je změna v dětské identitě. Ta je důležitým předpokladem pro schopnost jednání jednotlivce ve společnosti. Na základě toho, co se o sobě ze svého okolí dítě dozví, si vytváří svůj vlastní obraz. Při vstupu do mateřské školy si ověřuje, zda je stále stejné, nebo co se pro něj změnilo. Tyto změny potom přijímá jako součást své nové osobní identity. K faktorům, ovlivňujícím identitu z mateřské školy, patří hodnoty a normy.

Vžijme se do situace dítěte, které je od svého narození v neustálém styku s rodinou, ale se vstupem do mateřské školy musí toto důvěrné, chráněné, intimní prostředí opustit a být konfrontováno s prostředím novým, kde matka není na dosah, když jí potřebuje. Přejchod dítěte z rodiny do mateřské školy je pro dítě nesmírně významný a důležitý v jeho dalším osobním rozvoji.

Nemusí však být vždy pro dítě silně emotivní a stresující. Situaci může dítě lépe snášet, pokud bude na tento okamžik z domova nebo z mateřské školy postupně připravováno a aktivně zapojováno, aby mělo příležitost novou instituci samo poznávat. Touto přípravou by nemělo projít jen dítě, ale i celá jeho rodina nebo skupina, do které bude dítě na začátku školního roku přicházet. (Jeřábková, 1993, s. 146)

Zvládnutí přechodu se neuskuteční ze dne na den. Rodičům i dětem by měl být vyhrazen dostatek času. Čas, mezi přihlášením dítěte a nástupem do mateřské školy, by mohl být rodiči s dětmi využit k intenzivnější přípravě na přivykání.

3.1.1 Zralost dítěte ke vstupu do mateřské školy

Připravenost pro mateřskou školu byla dříve spojována s tělesným a duševním vývojem. Otázku, zda je dítě „zralé“ pro mateřskou školu, lze posuzovat jednak podle toho, zda splňuje určité předpoklady pro nástup do instituce, nebo také zda dítě samo

touží navštěvovat mateřskou školu a již vyhledává kolektiv dětí. Nicméně vstup do mateřské školy jistě vyžaduje zralost a připravenost dítěte. Dítě by mělo být schopné přijmout cizí dospělou autoritu a umět si vydobýt pozici ve skupině svých vrstevníků. (Vágnerová, 2010, s. 231)

Pokud rodiče potřebují nastoupit do zaměstnání, stává se pro ně mateřská škola nutností. Zpočátku mívají některé děti v mateřské škole potíže s adaptací, ale pokud velmi dlouho a opakovaně pláčou, může to vést až nechuti navštěvovat mateřskou školu. (Bacus, 2003, s. 16)

Podle psychologů Nieselové a Griebela je základním předpokladem zralosti dítěte pro vstup do mateřské školy, že se stane součástí skupiny ostatních dětí.

3.1.2 Přijímání dětí mladších tří let do mateřské školy

V současné době legislativa umožňuje, aby dítě matky, která pobírá rodičovský příspěvek, navštěvovalo mateřskou školu od dvou let věku neomezeně. Z důvodu, že matky chtějí po uplynutí ochranné doby mateřství nastoupit do svého zaměstnání, vznikla potřeba, umístit své děti do instituce dříve než ve třech letech. Dosud jsme se však zabývali vzděláváním dětí v předškolní instituci obvykle od věku tří let. Po roce 1989 byly jesle, určené pro děti raného věku, v celé zemi zrušeny. Dnes jich existuje jen několik desítek, a to většinou soukromých.

Většina odborníků, zabývajících se předškolní pedagogikou, však zastávají názor, že tyto děti mají vyrůstat v rodinném prostředí, tj. s matkou.

Také významný dětský psycholog Zdeněk Matějček zdůrazňuje, že pokud vezmeme v úvahu vývojovou úroveň dítěte v raném věku, je to doba, kdy si dítě vytváří tzv. identitu, tudíž je pro ně nejvhodnější kontakt se stálými milujícími dospělými a není ještě zpravidla zralé k souhře a spolupráci. (Matějček, 1989, str. 112)

V jiné jeho publikaci je opět jedna kapitola věnovaná jeslím.

„Děti v tak časném věku prostě kolektivním zařízením ještě vývojově nedorostly a nedozrály. A jak už víme, dětský organismus (jak tělesný, tak psychický) nemá být zatěžován něčím, čemu nedozrál.“ (Matějček, 2005, s. 133)

Zcela odlišný názor zastává na pobyt dítěte v mateřském centru. Mateřská centra mají podle něj z psychologického hlediska všechna plus, jelikož matky s malými dětmi překonávají určitou izolaci, přičemž není narušeno jejich vzácné pouto. (Matejček, 2005, s. 133)

3.1.3 Stěžejní problematiky přechodu dětí z rodiny do mateřské školy

Separace od matky

Potřeba citové vazby je jednou ze základních potřeb, nejen v období dětství, ale i pro celý život. Emoční vazba s matkou slouží i jako prostředek harmonizace potřeby zvědavosti a potřeby bezpečí. Vazba je mechanismem, který zmírňuje strach z neznámého a tím umožňuje dítěti projevit zájem o nové zkušenosti. J. Bowlby na základě svých zkušeností s emočními vztahovými problémy dětí vychovávaných v ústavech došel k závěru, že kvalita raných sociálních vztahů je důležitá pro další psychický vývoj. Pokud matka umožní dítěti uspokojit jeho potřebu jistoty a bezpečí, umožní mu saturovat potřebu poznávání.

Pokud je matka citově chladná, odmítavá a nebude se dítěti přiměřeným způsobem věnovat, dítě bude ve vztahu k ní nejisté a nebude vědět, co může očekávat.

Stejně jako Bowlby se zabývala bazálními lidskými vztahy, především vztahem mezi matkou a dítětem M. Ainsworthová. Zkoušela, jak budou děti reagovat na opakovanou krátkodobou separaci od matky, a zjistila, že na odloučení a návrat děti reagovaly různě. Na základě těchto rozdílů usuzovala, jaký je jejich vztah s matkou:

Pevná a spolehlivá vazba – pro takovou vazbu svědčí vrátit se do těsné blízkosti matky a ujistit se, že je matka dostupná.

Nejistý a vyhýbavý vztah – děti po krátkodobé separaci kontakt matky nevyhledávaly, spíše se jí vyhýbaly.

Nejistý ambivalentní vztah - úzkostně vzdorná vazba, k matce potvrzovalo chování, kdy se děti po krátké separaci vracely, ale dávaly jí najevo svoji nelibost.
(Ainsworthová, Bowlby in Vágnerová, 2010)

Pro zvládnutí separace je vhodné:

1. Dítě by mělo krátkodobě pobývat u jiných blízkých osob bez matky.
2. Dítě by mělo s matkou navštěvovat kolektiv svých vrstevníků.
3. Dítě by mělo mít možnost poznávat soužití i v jiných rodinách.
4. Dítě by mělo vykonávat samostatně drobné úkony, jakými jsou úkony denní hygieny, oblékání. (Jeřábková, 1993, s. 184)

Rozdílné chování dítěte

V předškolním věku začíná být emoční prožívání stabilnější a vyrovnanější. Emoce předškolních dětí jsou velmi intenzivní a snadno přecházejí z jedné kvality do druhé. Mezi projevy emočního prožívání patří vztek, zlost, strach, smysl pro humor a prožitek uspokojení v rámci jejího očekávání (těšení se na něco). Předškolní děti chápou význam emocí a své emoční zkušenosti dovedou uplatnit při odhadu budoucích citových prožitků.

Emoční autoregulace se teprve začíná rozvíjet. Děti rozhodně nedokážou korigovat svoje city. Závisí to i na typu temperamentu. Některé děti se obtížněji ovládají nebo udrží pozitivní ladění. Děti s nízkou úrovní sebekontroly, tedy děti impulsivní, nebo s intenzivními emočními prožitky, reagují na frustraci různými nepříjemnými projevy, včetně agrese. (Eisenberg a Spinrad in Vágnerová, 2012, s. 222)

Některé děti snášejí přechod dobře, jiné špatně. První zkušenosti v souvislosti s výchovou svého dítěte rodiče zjišťují v mateřské škole. Každý rodič má na výchovu dětí subjektivní názor, proto je někdy velmi obtížné se s učitelkami domluvit na společném postupu.

Rozdílnost rodiny a mateřské školy

Jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole, rodina je subjektivní jednotka, která má své přijaté hodnoty, normy, požadavky, projevující se individuálním chováním jednotlivých členů. V mateřské škole je dítě odloučeno od rodiny, kde je cílevědomě vzděláváno a vychováno ve větší skupině. Avšak velký počet dětí může způsobit, že učitelka na city a potřeby reaguje jinak, než je to v rodině. V této nepřehledné skupině pak může dojít k tomu, že se dítěti nedostává sociálního uznání. Dalšími rozdílnými znaky mezi

rodinou a mateřskou školou je délka pobytu v nich, vytváření trvalých vztahů, způsob vzdělávání a výchovy.

Osobnost učitelky

Od práce učitelky se očekává, že bude mít dostatečné množství vědomostí o předškolním dítěti, dokáže vytvořit vhodné podmínky pro pedagogickou práci, dovede pozitivně komunikovat, volit odpovídající metody, přihlížet k věkovým zvláštnostem a individuálním potřebám jednotlivých dětí. S kvalitou jejího výkonu souvisí osobnostní a sociální dovednost, tvořivost, odbornost, nebo schopnost rozpoznat odchylky od běžného vývoje.

Učitelka by měla být orientovaná na individuální potřeby dítěte, být schopna přirozeně navazovat vztahy, působit jako pozitivní vzor, umět objevovat předpoklady každého dítěte a respektovat dítě jako rozvíjející osobnost.

Měla by přistupovat k dětem v demokratickém stylu, vyznačující se převážně nedirektivními přístupy.

Charakteristika nedirektivních přístupů:

Akceptace - schopnost přijímat děti, rodiče i kolegy s porozuměním a bez podmínek, což souvisí s vnitřní stabilitou a vyrovnaností.

Empatie – schopnost vcítit se do prožitků druhého a porozumět jim.

Autenticita – schopnost přirozeně jednat, nechat se dětmi přirozeně poznávat.

Facilitace - schopnost provázet, usnadňovat a podporovat procesy nebo činnosti, které děti realizují. (Průcha, Koťátková, 2013, s. 63)

Gillernová k těmto přístupům ještě řadí:

Naslouchání – schopnost snáze porozumět sdělovaným a vyjadřovaným obsahům.

Orientace na konkrétní situace – schopnost vyjadřovat se ke konkrétním situacím, a ne je zobecňovat.

Odlišování prožitků a pocitů od úvah – schopnost přikládat prožitkům a pocitům větší význam.

Porozumění neverbálním projevům jedince – schopnost přijímat neverbální sdělení od dětí.

Respekt a tolerance odlišného pohledu – schopnost poskytovat dětem model odlišného pohledu na svět a pomáhat se v něm orientovat.

Rozvíjení sebedůvěry a sebejistého vystupování – schopnost podílet se na rozvoji sebedůvěry dítěte.

Umění pochválit – schopnost neocenit pouze výsledek, ale také proces.

Zpětná vazba – schopnost přijímat i poskytovat zpětné vazby.

Zvládání konfliktních situací – schopnost zvládat konflikty s dětmi a rodiči. (Gillernová, 2010, s. 32)

3.1.4 Možnosti usnadňující přechod dítěte z rodiny do mateřské školy

V dobách socialismu se obvykle v mateřských školách styk s rodinou omezoval. V současnosti se dveře mateřských škol otevírají dokořán, aby se nacházely způsoby pro vzájemnou spolupráci a partnerství mezi rodinou a mateřskou školou, která by sloužila nejen k oboustrannému prospěchu, ale i k prospěchu dětí. Je dobré, aby rodiče obdrželi dostatek informací o tom, jak mateřská škola funguje, dříve než do ní jejich dítě nastoupí. Na základě zkušeností z různých mateřských škol můžeme nabídnout různé způsoby, které rodičům i dětem usnadňují vstup do mateřské školy.

Školní akce

Možnosti mohou být různé. Od účasti na školních besídkách, školních slavnostech, divadelních představeních, školních výletech, nebo účasti na kroužcích při mateřských školách. Školní akce jsou příležitostmi k seznamování dětí se svými vrstevníky nebo dětmi, které již do mateřské školy docházejí.

Úvodní třídní schůzka

Je tradičním místem pro zprostředkování informací, kde se nejčastěji hovoří o adaptaci, denním režimu v mateřské škole, o spolupráci mezi rodiči a mateřskou školou. Ale také kde má rodič příležitost se učitelek blíže zeptat na to, co ho zajímá nebo s nimi vést diskusi.

Společné tvoření

Mateřské školy nabízí rodičům tvořivé činnosti, které se mohou vztahovat k různým lidovým svátkům a tradicím. Při těchto činnostech si děti s rodiči zkouší různé netypické výtvarné techniky či vyrábí z různých materiálů, např. přírodnin. Zde se lektorem stává buď učitelka mateřské školy, nebo se jím může stát rodič či prarodič.

Přijímací pohovor

Přijímací pohovor by se měl uskutečnit zhruba 3 - 4 měsíce před vstupem dítěte do mateřské školy. Vede ho většinou ředitelka, ale přítomna by měla být i budoucí učitelka. Během pohovoru by měli rodiče získat informace o řádu mateřské školy, o koncepci mateřské školy, měli by získat přehled o režimu dne, o možnostech vzájemné spolupráce, měli by být seznámeny s možnostmi, jak dětem usnadnit přechod z rodiny do mateřské školy.

Rozhovor nebo dotazník pro rodiče

Jelikož má mateřská škola doplňovat rodinnou výchovu, je pro učitelku důležité o nastupujícím dítěti získat co nejvíce všeobecných informací i o jeho dosavadním vývoji. Záleží pouze na učitelce, zda si vybere formu písemného nebo ústního dotazování, měly by se zde objevovat otázky typu:

- Jaký je denní rozvrh dítěte?
- Co dítě rádo a nerado jí?
- Existují doma zvláštní problémy s dítětem?
- Má dítě nějaké zdravotní problémy?
- Jaký výchovný styl rodiče upřednostňují?
- Jaké schopnosti a dovednosti dítě zvládá nebo nezvládá?
- Je schopné být krátkou dobu s někým jiným než s rodiči?

Učitelka by měla být při registraci velmi pečlivá a se všemi získanými informacemi by měla citlivě zacházet.

Mateřská centra pro rodiče s dětmi

Mateřská centra jsou subjekty, které zpravidla sdružují osoby na rodičovské dovolené za účelem společného trávení volného času. Vznikají na dobrovolnické bázi a někdy se

formalizují, na základě lidského potenciálu, na právní subjekt. Plní převážně výchovně vzdělávací a sociální funkci. Zapojují se většinou matky na rodičovské dovolené s dětmi, které při pobytu s dětmi doma ztrácejí kontakt s veřejným životem. Programy mateřských center se zaměřují na volnočasové a svépomocně vzdělávací aktivity, i na celkový rozvoj dětí.

3.2 Komunikace s rodiči

„Pedagogická komunikace je výměna informací mezi účastníky výchovně – vzdělávacích cílů. Pedagogická komunikace se řídí osobitými pravidly, která určují pravomoc jejich účastníků.“ (Gavora, 1988, s. 22)

V současnosti je vztah mezi rodiči a mateřskou školou zatěžkán různými obavami a předsudky. Než dítě nastoupí do mateřské školy, měli by rodiče obdržet dostatek informací, aby jejich strach ustoupil. Partnerství s rodiči může pomoci učitelce lépe se orientovat ve světě dítěte. Pro rodiče zase může být partnerství s učitelkou přínosné k získání poznatků o jiných metodách vzdělání, nebo jim může učitelka nabídnout vzdělávací cestu k většímu rozvoji jejich dítěte. Pro navázání dobrého partnerského vztahu je především důležitá dobrá komunikace mezi oběma stranami. Učitelka by měla podávat především informace pozitivní, ze kterých by byl patrný její kladný vztah k dítěti. (Svobodová, 2010, s. 64)

Podle Jeřábkové je nežádoucí při komunikaci:

- kritizování;
- moralizování;
- určování čehokoliv;
- podceňování nebo přeceňování problémů rodičů;
- nedávání příležitosti k vyjádření rodičům;
- zdlouhavé vysvětlování;
- příliš odborná komunikace;
- přebírání role vševědoucího poradce. (Jeřábková, 1993, s. 186)

4. VÝVOJOVÁ ÚROVEŇ DÍTĚTE VE VĚKU TŘÍ LET

Jak říká Matějček, dítě ve třech letech je na konci věku batolecího a na prahu věku předškolního. V psychickém vývoji však neplatí, že pokud končí jedna epocha, začíná hned epocha druhá. Na konci třetího roku se již stává dítě svébytnou osobností, která si osvojila základní požadavky lidské společnosti.

4.1 Motorický vývoj

Tříleté dítě měří v průměru 90 – 96 centimetrů a váží 13 – 16 kilogramů. Pohybová aktivita je velice důležitá, jelikož bývá pro dítě prostředkem k uspokojení jiných potřeb. Z psychologického hlediska jsou významné dva druhy pohybu, retence (udržení něčeho, setrvání někde) a eliminace (tendence pustit, zahodit, opustit). Dítě svůj pohyb nějak pociťuje a prožívá, což přispívá ke zpřesňování vlastního tělesného schématu. Samostatná lokomoce napomáhá uspokojovat potřeby stimulace (regulace množství i charakteru podnětů), což má vliv na úspěšný vývoj dítěte. Děti v tomto věku mají větší potřebu pohybu. Její neuspokojení vyvolává u dítěte napětí, které se může projevit i záchvatem vzteku. (Vágnerová, 2012, s. 123)

V tomto věku dítě již dokáže udržet rovnováhu, chodit po špičkách, kopat do míče, skákat snožmo s dopomocí, trénovat výstup a sestup po schodech. V oblasti jemné motoriky staví kostky na sebe, čmárá po papíře čarami svislými a vodorovnými, ale tužku drží v dlani. (Matějček, 2005, s. 121)

4.2 Kognitivní vývoj

Podle Piageta se dítě mezi dvěma a sedmi lety se z hlediska rozumového vývoje ocitá v předoperačním období. Název nám sám napoví, že dítě ještě nechápe myšlenkové operace. Piaget ho ještě dále dělí podle věku, a to na období předponové a symbolické inteligence (2 – 4 roky) a období názorného intuitivního myšlení (4 – 7 let). (Piaget in Zelinková, 2001, s. 96)

V období předponové a symbolické inteligence dítě myslí v předpojmech, což znamená, že dítě sice některé informace o světě má, ale nejsou logicky organizovány. Ve druhém období názorného intuitivního myšlení již dítě uvažuje v celostních pojmech. Nedokáže však vidět svět očima druhých (egocentrismus). Jeho myšlení nese znaky centrace (ulpívání na jednom nápadném znaku), prezentismu (zaměření na přítomnost), magičnosti (odtržení od reálného světa), animismu (polidšťování) a špatného chápání prostoru a času. (Vágnerová, 2012, s. 177 – 186)

4.3 Emoční vývoj

V mladším předškolním věku jsou již emoce dětí stabilnější a vyrovnanější, dokážou se v nich lépe orientovat. Chápou jejich pozitivní i negativní význam. Vztek a zlost ustupují, jelikož u dítěte dozrává CNS, která tlumí dráždivost. Dítě si také začíná uvědomovat příčiny nepříjemných situací. Dokonce mají i smysl pro humor. Na základě dětské představivosti se objevují některé projevy strachu, které mohou být tak silné, že vedou až k odmítání samostatnosti a přetrvávající závislosti na dospělé osobě. V tomto období se rozvíjí sociální emoce, mezi které patří láska, sympatie i pocity sounáležitosti. Emoční ladění nezávisí pouze na temperamentu dětí, ale vliv na něj má také zkušenost jistoty a bezpečí, získaná z rodiny. (Vágnerová. 2012, s. 218 – 222)

4.4 Komunikační dovednosti

Komunikace je založená na výměně informací. Je to proces předávání, přijímání, zpracování a vydávání informací. Dítě chápe a používá jazyk na úrovni dosaženého stupně poznávacích procesů jeho myšlení. Často chce pochopit příčinné souvislosti, proto se objevují otázky typu proč a jak. Tyto otázky neslouží pouze k obohacování slovní zásoby, ale jsou velmi důležité pro rozvoj správného vyjadřování. Z hlediska verbálního vyjadřování děti nepřejímají všechno, co slyší, často experimentují s novými slovy a výrazy, nebo hovoří egocentrickou řečí. Egocentrická řeč mívá různý význam. Buď dítě jejím prostřednictvím vyjadřuje slovně své pocity, aniž by mělo posluchače, nebo tímto způsobem řídí svoje jednání, anebo mu egocentrická řeč slouží ke zlepšení kognitivní orientace.

4.5 Socializace

Socializace tříletého dítěte probíhá mimo rodinu. Vědomí vlastní rodinné identity, získání pocitu a jistoty napomáhá dítěti adaptovat se na jiné prostředí. K socializaci může dojít pouze ve vzájemném vztahu s jinými lidmi. Prvním setkáním, kde si dítě také rozšiřuje kontakty a vztahy mimo rodinu, je prostředí mateřské školy. Zde dítě získává nové sociální zkušenosti a dovednosti. Ve vztahu s vrstevníky se dítě učí prosociálnosti a spolupráci. Může se seberealizovat, srovnávat se s dětmi na stejné vývojové úrovni. (Vágnerová. 2010, s. 232)

4.6 Osobnost

Období tříletého dítěte je důležité pro rozvoj dětského sebepojetí. Do svého sebepojetí zahrnují tyto děti svoje dovednosti i schopnosti. Je pro ně důležité, jak vypadají. Z batolecího období přetrvává egocentrismus (situaci hodnotí jen ze svého pohledu), fenomenismus (svět je pro něj takový, jak vypadá), magičnost (fantazie). Mají potřebu něco vytvořit. Sebehodnocení je ovlivněno identifikací s rodiči a zkušenostmi z kontaktu s vrstevníky. Vzhledem k citové a rozumové nezralosti je závislé na hodnocení jiných lidí. Děti ve třech letech dokážou také porozumět obsahu generových stereotypů, pouze nechápou, že pohlaví je trvalé. Mají tendenci zveličovat rozdíly. Tato specifika se vytváří ve vztahu s vrstevníky až v pěti letech. (Vágnerová, 2012, s. 146 – 152)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5. VÝCHODISKA ŠETŘENÍ

Vstup dítěte do mateřské školy klade na rodiče, ale především na dítě náročné požadavky. Přípravenost pro mateřskou školu byla dříve spojována s tělesným a duševním vývojem. Otázku, zda je dítě „zralé“ pro mateřskou školu, lze posuzovat jednak podle toho, zda splňuje určité předpoklady pro nástup do instituce, nebo také zda dítě samo touží navštěvovat mateřskou školu a již vyhledává kolektiv dětí.

V současné době legislativa umožňuje, aby dítě matky, která pobírá rodičovský příspěvek, navštěvovalo mateřskou školu od dvou let věku neomezeně. Z důvodu, že matky chtějí po uplynutí ochranné doby mateřství nastoupit do svého zaměstnání, vznikla potřeba, umístit své děti do instituce dříve než ve třech letech. Dosud jsme se však zabývali vzděláváním dětí v předškolní instituci obvykle od věku tří let. Po roce 1989 byly jesle, určené pro děti raného věku, v celé zemi zrušeny. Dnes jich existuje jen několik desítek, a to většinou soukromých.

Většina odborníků, zabývajících se předškolní pedagogikou, však zastává názor, že tyto děti mají vyrůstat v rodinném prostředí, tj. s matkou.

5.1 Cíl výzkumného šetření

Praktická část bakalářské práce se zabývá problematikou připravenosti dětí na vstup do mateřské školy. Zkoumá současnou situaci jednak z pohledu předškolních pedagogů, a jednak z pohledu rodičů. Obecným cílem bude zjistit a popsat, jaké jsou názory zúčastněných stran na vstup dětí do mateřské školy. Jak v současnosti připravují na vstup do mateřské školy svoje děti rodiče, jak vnímají připravenost dětí předškolní pedagogové. V čem v době adaptace u těchto dětí spatřují největší problém, jaké možné faktory v dnešní době ovlivňují přechod dítěte z rodiny do mateřské školy, i jakým způsobem ovlivňuje adaptaci vzájemná spolupráce mezi rodiči a mateřskou školou.

Specifickým cílem práce je odpovědět na níže položené výzkumné otázky:

Jaká kritéria volili rodiče při výběru mateřské školy?

Jak v současnosti vnímají a hodnotí předškolní pedagogové úroveň připravenosti dětí, nastupujících z rodiny do předškolního zařízení?

Zda a jakým způsobem rodiče připravovali své děti na vstup do mateřské školy?

6. METODOLOGIE VÝZKUMU

6.1 Povaha výzkumného šetření

Šetření nese znaky smíšeného výzkumného přístupu, v jeho rámci byly použity kvalitativní a kvantitativní postupy. Hlavními použitými metodami jsou rozhovor a dotazník.

6.1.1 Kvalitativní šetření

Cíl, výzkumné otázky

Cílem kvalitativního výzkumného šetření bylo zjistit, jak vnímají v současnosti připravenost dětí, nastupujících z rodiny, předškolní pedagogové, a jaký je podle nich optimální věk pro zahájení předškolního vzdělávání, v čem v době adaptace u těchto dětí spatřují největší problém, jaké možné faktory v dnešní době ovlivňují přechod dítěte z rodiny do mateřské školy, jakým způsobem ovlivňuje adaptaci vzájemná spolupráce mezi rodiči a mateřskou školou.

Metody

Pro kvalitativní výzkumné šetření, směřované k předškolním pedagogům, bylo použito dotazování, prostřednictvím hloubkového polostrukturovaného rozhovoru. Tato metoda byla vybrána proto, jelikož se vyznačuje vysokou interakcí, při níž je možné získat osobní nebo důvěrné informace k dané problematice a zároveň sledovat verbální i neverbální reakce informanta. V pedagogickém slovníku je rozhovor definován jako výzkumný prostředek používaný při dotazování, spočívající v přímé ústní komunikaci výzkumného pracovníka s respondentem či informantem. (Průcha, Walterová, Mareš, 1995, str. 190)

Podle Chrásky, jak uvádí ve své knize „Metody pedagogického výzkumu“, je rozhovor nejrozšířenější metodou shromažďování dat, která spočívá v bezprostřední verbální

komunikaci, při níž se respondentům vždy nabízí k jednotlivým otázkám několik alternativ odpovědí, a kdy se na základě jejich odpovědí od nich požaduje navíc jejich vysvětlení či zdůvodnění. (CHráska, 2007, str. 182)

Aby došlo k nejhlubšímu proniknutí do výzkumné problematiky, byl na základě výzkumných otázek vytvořen následující model oblastí a otázek pro rozhovor:

I. MATEŘSKÁ ŠKOLA A PEDAGOG

1. Charakteristické údaje o učitelkách a mateřských školách

- praxe pedagoga
- personální obsazení
- charakteristika mateřské školy
- charakteristika třídy

II. DÍTĚ A RODINA

2. Návyky a dovednosti nastupujících dětí do mateřské školy

- oblasti důležité pro bezproblémový vstup do mateřské školy
- zvládnuté a problémové oblasti u nově příchozích dětí

III. DÍTĚ A PEDAGOG

3. Názory a zkušenosti pedagogů v oblasti adaptace

- optimální pro zahájení předškolního vzdělávání
- umisťování dětí mladších třech let
- vlastní zkušenost s adaptací dětí do mateřské školy, včetně adaptace dvouletých dětí

IV. MATEŘSKÁ ŠKOLA A RODINA

4. Způsoby, usnadňující vstup do mateřské školy

- získávání informací nově příchozích dětí
- poskytování informací rodičům
- adaptační programy
- kritéria, dle kterých rodiče vybírají mateřskou školu?

Většinou půjde o formu informací již dokumentárně zpracovaných pro účely této práce, určitá část odpovědí však může být pro zdůraznění autenticky také v textu přímo citována. Získané informace se nejprve týkají popisu a charakteristiky mateřských škol, poté jsou zpracovány osobní názory a postoje předškolních pedagogů a nakonec jsou uvedeny odpovědi na několik specifických tematických otázek, na které bude orientována i závěrečná tematická analýza.

Analýza výpovědí jednotlivých učitelek bude obsažena v dalších kapitolách.

Specifické otázky:

Jak v současnosti vnímají předškolní pedagogové úroveň připravenosti dětí, nastupujících z rodiny do předškolního zařízení?

- celkové hodnocení dětí, přicházejících do MŠ z rodiny
- oblasti, ve kterých spatřují pedagogové největší problém

Jak pedagogové hodnotí adaptaci přichozích dětí?

- hodnocení adaptace v letošním roce
- názory předškolních pedagogů na umísťování dětí mladších tří let do mateřské školy

Jakým způsobem usnadňuje mateřská škola přechod dítěte z rodiny do instituce?

- informovanost rodičů
- adaptační programy

Výzkumný soubor

Základním souborem pro kvalitativní výzkumné šetření se staly učitelky šesti vybraných předškolních zařízení, okresu Rakovník, Středočeského kraje. Při vytváření výběrového souboru byl zvolen záměrný výběr; hlavním kritériem bylo, aby dotazovaní účastníci výzkumu byli v různém personálním zařazení, s odlišnými lety praxe a působením

v různých lokalitách. Byly tudíž osloveny dvě ředitelky, dvě vedoucí učitelky a dvě učitelky mateřských škol ve městě Rakovník a na vesnicích jeho okresu.

Postup šetření

Rozhovory s učitelkami probíhaly vždy v soukromí. Data byla získána v jednotlivých institucích nebo kavárnách. Při rozhovoru nebylo striktně dodržováno pořadí otázek, jelikož informanty zaujala pokaždé jiná oblast, o které měl potřebu více hovořit. Ve všech případech byly zodpovězeny všechny otázky z připraveného modelu, které byly vždy zaznamenány v písemné formě. Na počátku rozhovorů byla informantům vymezena hranice anonymity a byly seznámeni s hlavním tématem. V závěru jim bylo poděkováno za jejich cenné informace a čas.

6.1.2 Kvantitativní šetření

Cíl, výzkumné otázky

Cílem kvantitativního šetření bylo získat odpovědi na výzkumné otázky (viz. Příloha 2)

Metody:

Pro kvantitativní výzkumné šetření byla použita metoda písemného dotazování – dotazníku. Tato metoda byla zvolena proto, že jejím prostřednictvím byly v poměrně krátkém čase získány údaje k dané problematice od velkého množství respondentů.

Dotazník slouží jako výzkumný a diagnostický prostředek k shromažďování informací prostřednictvím písemného dotazování osob. (Průcha, Walterová, Mareš. 1995, str. 54) Podle Skutila je dotazník pedagogickou výzkumnou technikou, jehož podstatou je zjištění dat o respondentovi, ale i jeho názorů a postojů, které dotazujícího zajímají. (Skutil, 20012, str. 80)

Dotazník vlastní konstrukce byl určený pro rodiče a obsahoval otázky k těmto oblastem:

- Kolik je respondentům let?
- Zda nastoupilo jejich dítě do mateřské školy ve městě či na venkově?
- V kolika letech nastoupilo jejich dítě do mateřské školy?
- Má dítě nějakého sourozence?
- Kterým aktivitám dává dítě ve volném čase přednost?

- Dokáže se při volnočasových aktivitách obejít bez přítomnosti dospělého?
- Které návyky a dovednosti dítě zvládalo před nástupem do mateřské školy?
- Které návyky a dovednosti byly pro jejich dítě v době adaptace největší problém?
- Dokáže být dítě po dobu nepřítomnosti rodiče s někým jiným?
- Jaký výchovný styl je rodičům nejbližší?
- Jak připravovali rodiče své dítě na vstup do mateřské školy?
- Co pokládali za nejdůležitější při výběru mateřské školy?
- Jaké hlavní přínosy a nedostatky mateřských škol rodiče shledávají?
- Co očekávají a čeho se obávají rodiče, nastupujících dětí do předškolní instituce?
- Využili rodiče adaptačního programu při mateřské škole?
- Jak rodiče hodnotí informovanost o dění v mateřské škole?

Výzkumný soubor

Základním výzkumným souborem se pro kvantitativní šetření stali rodiče šesti mateřských škol ve městě Rakovník a na venkově jeho okresu. Pro vytvoření výběrového souboru respondentů byl zvolen dostupný výběr. Bylo osloveno 152 rodičů, jejichž děti nastoupily ve školním roce 2013 – 2014 do šesti předškolních zařízení, ve kterých již proběhlo kvalitativní výzkumné šetření.

Postup šetření

Na základě dat, analyzovaných prostřednictvím jednoduchého otevřeného kódování, byl posléze vyhotoven dotazník pro rodiče. Otázky byly vytvořeny jednak na základě teoretické části, a také z informací, získaných v průběhu polostrukturovaných rozhovorů. Ve vlastní konstrukci dotazníku jsou obsaženy jednak položky zjišťující fakta o respondentovi, a jednak položky zjišťující jeho postoje a mínění k dané problematice. V dotazníku se nejčastěji objevují otázky uzavřené, jedna otázka je polootevřená a dvě otázky jsou otevřené. Srozumitelnost otázek byla ověřena ještě před samotným předáváním dotazníků respondentům v tzv. předvýzkumu, který prováděla skupina rodičů formou rozhovoru. Respondenti byli dotazováni, zda pro ně byly otázky srozumitelné, nebo zda shledávali v některých položkách problém. Následně byl pak dotazník upraven přidáním dvou otázek (otázkou č. 8 a otázkou č. 11).

Dotazníky byly po úpravě předány respondentům osobně, popřípadě prostřednictvím učitelek vybraných mateřských škol.

Po shromáždění vyplněných dotazníků od respondentů (s očekávanou 90% návratností), jejichž skutečná návratnost činila 59 %, byl získaný materiál zkontrolován, z dalšího zpracování byly vyloučeny takové dotazníky, které byly nesprávně nebo neúplně vyplněny. Dále byla provedena kategorizace a třídění odpovědí. Následovala analýza získaných dat a na základě matematicko – statistických postupů také procentuelní a grafické zpracování.

7. KVALITATIVNÍ ČÁST VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

7.1 Základní a specifické otázky rozhovoru

Shrnutí charakteristických údajů o učitelkách a mateřských školách

	Praxe pedagoga	Personální zařazení	Charakteristika mateřské školy	Charakteristika třídy
Učitelka 1	11 let	Vedoucí učitelka	Státní mateřská škola dvoutřídní, venkovská umístěna v budově základní školy	Heterogenní třída, 16 dětí ve věku 2 - 4 let
Učitelka 2	32 let	Ředitelka	Státní mateřská škola dvoutřídní, spadající pod město Rakovník, umístěna mimo centrum, součástí budovy je bazén	Heterogenní třída, 25 dětí ve věku 3 -4 roky
Učitelka 3	28 let	Učitelka mateřské školy	Státní mateřská škola dvoutřídní, umístěna v parku nedaleko centra města Rakovník	Heterogenní třída, 26 dětí ve věku 2 - 4 let
Učitelka 4	32 let	Zástupkyně ředitele	Státní mateřská škola tříletá, umístěna v centru města Rakovník	Heterogenní třída, 25 dětí ve věku 3 - 4 roky jedno dítě vietnamské národnosti
Učitelka 5	37 let	Ředitelka	Státní mateřská škola jednotřídní, venkovská	Heterogenní třída, 27 dětí ve věku 3 - 6 let ve třídě jedno dítě moldavské a jedno ukrajinské národnosti
Učitelka 6	1,5 let	Učitelka	Státní mateřská škola, tříletá, venkovská, která spadá pod základní školu, ale není součástí budovy	Heterogenní třída, 23 dětí ve věku 2 - 4 let

7.1.1 UČITELKA 1

UČITELKA 1 – základní otázky rozhovoru

I. MATEŘSKÁ ŠKOLA A PEDAGOG

1. Charakteristické údaje o předškolním pedagogovi a mateřské škole

Praxe pedagoga:	11 let
Personální zařazení:	Vedoucí učitelka
Charakteristika mateřské školy:	Státní mateřská škola dvoutřídní, na venkově, umístěna v budově základní školy.
Charakteristika třídy:	Heterogenní třída, 16 dětí od 2 – 4 let.

II. DÍTĚ A RODINA

2. Návyky a dovednosti nastupujících dětí do mateřské školy

Hodnocení úrovně připravenosti nově příchozích dětí: Celkově špatná.

Pro bezproblémový vstup do mateřské školy je nejdůležitější: Respektovat dospělého, tedy jeho autoritu a obecně daná pravidla, sebeobslužné návyky (hygienické návyky, oblékání a stravování) a zvládání společenských návyků (umět pozdravit, poprosit, poděkovat).

Zvládnuté oblasti: Hygienické návyky docela dobře, maximální samostatnost v rozhodování, navázání kontaktu s učitelkou a komunikace s ní.

Problémové oblasti: Veliký problém ve stravovacích návycích, ve stolovacích návycích, v jemné a hrubé motorice a řečovém projevu.

III. DÍTĚ A PEDAGOG

3. Názory a zkušenosti pedagogů v oblasti adaptace

Optimální věk k zahájení školní docházky: 3,5 - 4 roky

Umísťování dětí mladších tří let: S umísťováním dětí mladších třech let zásadně nesouhlasí, děti mají být s matkou, nemohou zvládat nároky mateřské školy.

Vlastní zkušenost s adaptací: Mateřskou školu navštěvují tři dvouleté děti, které byly přijaty z důvodu naplnění kapacity mateřské školy. Adaptace u těchto dětí proběhla bez pláče, ale problémy nastaly později u obou dětí s pozorností a s podřízením se režimu mateřské školy. Adaptace v letošním roce bez problémů.

IV. MATEŘSKÁ ŠKOLA A RODINA

4. Způsoby, usnadňující vstup dítěte do mateřské školy

Informace o dítěti získává: Na základě rozhovoru s rodiči při příležitosti zapsání dítěte do mateřské školy a z vyplněného dotazníku, který rodiče dostávají na úvodní třídní schůzce, ještě před nástupem jejich dětí do instituce. Návratnost dotazníku je 100 % a pravdivost informací 75 %.

Způsob poskytování informací o mateřské škole: Zprostředkování informací prostřednictvím webových stránek, články ve Zpravodaji, na úvodní třídní schůzce pro rodiče dětí již přijatých, z časopisu Informáček, jenž obsahuje veškeré informace o organizaci a chodu v mateřské škole.

Adaptační programy: Zúčastnit se různých akcí, pořádaných mateřskou školou, kterými jsou divadelní představení, vycházky, hry na školním hřišti s ostatními dětmi, adaptačního programu – kroužek „Šikulky“ (hodinové cvičení rodičů s dětmi).

Nejdůležitější priority při výběru mateřské školy: :Vzdálenost, nabídka vzdělávacího programu a reklama rodičů, kteří v mateřské škole již umístěné děti měli.

UČITELKA 1 – specifické otázky rozhovoru

1. Jak v současnosti vnímají předškolní pedagogové úroveň připravenosti dětí, nastupujících z rodiny do předškolního zařízení?

Paní učitelka hodnotí úroveň připravenosti celkově špatně. Mezi těmito dětmi shledává jen pár dětí, u kterých je vše v pořádku. Docela dobře hodnotí hygienické návyky, bez problémů hodnotí komunikační schopnosti a maximální samostatnost při rozhodování. Špatné jsou podle ní stravovací a stolovací návyky.

„Děti nejsou zvyklé jíst určitá jídla, protože je neznají. A co neznají, jíst nechtějí. Tím myslím, že ani neochutnají.“

Zmiňuje se také o neklidu dětí při stolování, což se projevuje častým odbíháním od stolu. U nově příchozích dětí pozoruje motorickou neobratnost jak v jemné motorice, tak i v motorice hrubé.

„V současnosti mají rodiče o děti větší strach, velmi je opatrují, jelikož jsou nad míru úzkostní, nedovolí dětem vykonávat některé motorické činnosti a brání tak dětem v přirozeném pohybu.“

Nedostatky pociťuje učitelka i v řečových schopnostech. Jejich příčina podle ní spočívá ve špatném mluveném vzoru, častém sledování televize a v nedostatečné komunikaci ze strany rodičů.

2. Ve kterých oblastech spatřují největší problém?

Ve všech oblastech, o kterých jsme spolu hovořily, sleduje učitelka malinké vývojové opoždění. Největší problém spatřuje ve volnosti výchovy ze strany rodičů.

„Rodiče jsou velmi zaneprázdněni, unaveni, chtějí mít svůj klid a potřebují, aby dítě brzy vyrostlo.“

Dále se zmiňuje o netrpělivosti současných rodičů. Děti tak nejsou vedeny k drobným úkonům a samostatnosti, jelikož za děti rodiče vše dělají.

3. Jaké jsou názory předškolních pedagogů na umísťování dětí mladších tří let do mateřské školy?

Jelikož učitelka působí v mateřské škole na vesnici, její třídu navštěvují dvě děti mladší tří let, které byly přijaté z důvodu naplnění kapacity mateřské školy. S přijímáním dětí mladších tří let však zásadně nesouhlasí. Adaptace dvouletých dětí proběhla sice bez pláče, ale problém nastal v jejich nepřizpůsobivosti režimu mateřské školy a v neudržení pozornosti.

„Je to hloupost, takové děti mají být s matkou. Takové děti nemohou zvládat nároky mateřské školy. Každé dítě je samozřejmě individuální.“

Během rozhovoru pak dodává, že věk dítěte pro vstup do mateřské školy nehraje hlavní roli, důležitá je zralost a připravenost. Z vlastní zkušenosti říká, že některé dvouleté děti jsou v připravenosti na stejné úrovni jako některé děti pětileté.

4. Jakým způsobem přistupuje k adaptaci mateřská škola, vytváří adaptační programy?

Aby mateřská škola usnadnila adaptaci dítěte, jsou děti přizvány k nejrůznějším akcím, pořádaných mateřskou školou, jakými jsou například divadelní představení, možnosti hry na školním hřišti společně s přijatými dětmi, či zúčastnit se vycházky. Také mohou každý týden bezplatně navštěvovat kroužek cvičení maminek s dětmi „Šikulka“, pod vedením učitelky z mateřské školy.

„Jedná se o hodinové cvičení dětí od 1,5 - 6 let s rodiči, při kterých zapojujeme pohybové chvilky, tanečky, zdravotní cviky, cvičení na nářadí a s různými cvičebními pomůckami i cvičení venku.“

Výhody tohoto programu spatřuje v seznámení dětí s učitelkou a navázání kontaktu s ostatními dětmi i v seznamování rodičů mezi sebou, v návyku k organizovaným činnostem a v rozvoji hrubé a jemné motoriky. Adaptační program se z hlediska adaptace osvědčil.

7.1.2 UČITELKA 2

UČITELKA 2 – základní otázky rozhovoru

I. MATEŘSKÁ ŠKOLA A PEDAGOG

1. Charakteristické údaje o předškolním pedagogovi a mateřské škole

Praxe pedagoga: 32 let

Personální zařazení: Ředitelka

Charakteristika mateřské školy: Státní mateřská škola dvoutřídní, spadající pod město Rakovník, umístěna mezi lesy a louky mimo centrum, součástí budovy je bazén, ŠVP PV rozšířený v oblasti tělesné výchovy a turistiky.

Charakteristika třídy: Heterogenní třída, 25 dětí od 3 – 4 let.

II. DÍTĚ A RODINA

2. Návyky a dovednosti nastupujících dětí do mateřské školy

Hodnocení úrovně připravenosti nově příchozích dětí: Připravenost je horší.

Pro bezproblémový vstup do mateřské školy je nejdůležitější: Hygienické návyky (dojít si na WC), odpoutat se od matky, umět reagovat na pokyn od paní učitelky.

Zvládnuté a problémové oblasti nově příchozích dětí

Zvládnuté oblasti: Hygiena, jemná motorika (držení lžice).

Problémové oblasti: Stravovací návyky, stolovací návyky, hrubá motorika, komunikace, samoobslužné činnosti.

III. DÍTĚ A PEDAGOG

3. Názory a zkušenosti pedagogů v oblasti adaptace

Optimální věk k zahájení školní docházky: 3 roky

Umísťování dětí mladších tří let: S umístěním dětí mladších tří let nesouhlasí. Děti mladší tří let do mateřské školy nepatří. Tyto děti patří mamince nebo do jesliček.

Vlastní zkušenost s adaptací: Učitelka přijala jedno dítě ve věku 2,5 roku. Po fyzické stránce vypadala dívenka starší, ale po psychické byla ještě pro mateřskou školu nezralá. Velmi dlouho se adaptovala. Adaptace v letošním roce trvala velmi dlouho – dáno velkým počtem přijatých malých dětí.

IV. MATEŘSKÁ ŠKOLA A RODINA

4. Způsoby, usnadňující vstup dítěte do mateřské školy

Informace o dítěti získává: Na základě rozhovoru s rodiči a dětmi při zápise do mateřské školy.

Způsob poskytování informací o mateřské škole: Prostřednictvím webových stránek, informativních schůzek, nástěnek, individuálními rozhovory, psanými vzkazy.

Adaptační programy: Děti si mohou přijít do mateřské školy pohrát, rodiče mají příležitost pobývat v období adaptace se svými dětmi v mateřské škole.

Nejdůležitější priority při výběru mateřské školy: Vzdálenost, lokalita (pobyt na čerstvém vzduchu), vybavení mateřské školy a vzdělávací program, který mateřská škola nabízí (kroužky a aktivity).

UČITELKA 2 – specifické otázky rozhovoru

1. Jak v současnosti vnímají předškolní pedagogové úroveň připravenosti dětí, nastupujících z rodiny do předškolního zařízení?

Učitelka tvrdí, že připravenost nově přichozích dětí je horší. Adaptace trvala velice dlouho. Děti vůbec nereagovaly na pokyny, nereagovaly ani na své jméno. Letos do její heterogenní třídy nastoupil velký počet malých dětí. V rozhovoru dodává, že se jedná o osmnáct tříletých dětí.

„Děti jsou od matky zvyklé na nejindividuálnější přístup, který se jim u nás nemůže dostat.“

Tento rok neshledává problém v hygienických návycích, ale ve stravovacích a stolovacích návycích ano. V rozhovoru vysvětluje:

„ Některá jídla odmítají. Například pomazánky, ty ani neochutnají. Zkrátka nejsou zvyklé z domova. Co neznám – NEJÍM!“.

Také zpočátku zaznamenala neklid u dětí při stolování. U hodnocení hrubé motoriky se vyjadřuje takto:

„V této mateřské škole působím od roku 1992. Každý rok pořádáme s dětmi výlet za drobnými hospodářskými zvířaty do dvou kilometrů vzdáleného statku. Letos je to poprvé, co jsme jít nemohli. Děti hodně plakaly a také by tam zřejmě nedošly, jelikož nejsou zvyklé chodit. Rodiče je do mateřské školy vozí autem nebo na sesličce.“

Problém byl také v oblasti komunikačních schopností dětí s učitelkou, více musely být při komunikaci aktivnější paní učitelky. Pouze dodává, že řečové schopnosti jsou individuální a děti se nakonec rozmluví, tudíž je nepokládá z mého pohledu za tolik významné, jako jiné oblasti připravenosti.

2. Ve kterých oblastech spatřují největší problém?

Však největší problém vidí učitelka v neschopnosti dětí odpoutat se od matky, která se projevila v dlouhodobém pláči. Podle ní mají děti od rodičů nejindividuálnější přístup, který se jim v mateřské škole nemůže dostat. Na závěr ještě dodává:

„V současnosti po nás rodiče vyžadují preciznost do posledního puntíku. Nepochopí, že nemáme na starost jen jejich dítě, ale 25 dětí.“

Z této odpovědi je patrné, že stejnou péči, jakou poskytují rodiče svým dětem, vyžadují i po učitelkách mateřské školy. Splnění požadavků je však jednostranné, tedy ze strany mateřské školy. Učitelka poukazuje na situaci, kdy pořádala pro rodiče přednášku o zdravém životním stylu, aby rodičům přiblížila filozofii mateřské školy, které se z padesáti rodičů zúčastnilo pouhých pět.

3. Jaké jsou názory předškolních pedagogů na umísťování dětí mladších tří let do mateřské školy?

Učitelka zastává názor, že zralé dítě pro vstup do mateřské školy je čtyřleté dítě, mladší děti jsou podle ní miminka. Letos žádné dítě mladší tří let do mateřské školy nepřijala, ale zkušenost s touto situací měla v minulém roce.

„Děti mladší než tři roky do mateřské školy nepatří. Tyto děti patří mamince nebo do jesliček. Z hlediska citové stránky nejsou schopné přijmout režim a takto velký kolektiv.“

4. Jakým způsobem přistupuje k adaptaci mateřská škola, vytváří adaptační programy?

Mezi programy, které by měly usnadnit dítěti vstup do mateřské školy, uvádí učitelka den otevřených dveří, kdy si děti přichází do mateřské školy pohrát. Potom možnost pro rodiče s dětmi, zúčastnit se některých akcí, pořádaných mateřskou školou. Také umožnění rodičům přijatých dětí v době adaptace pobývat s dítětem v mateřské škole, v čemž nevidí žádné výhody.

„Děti se rodičů drží a nezapojují se. Rodiče si stále hlídají, a když se s rodiči dohodneme, že to nemá žádný smysl, začíná teprve u dětí adaptace, kterou by už mohly mít dávno za sebou.“

Nakonec však dodává, že je někdy tento způsob adaptace přínosem.

7.1.3 UČITELKA 3

UČITELKA 3 – základní otázky rozhovoru

I. MATEŘSKÁ ŠKOLA A PEDAGOG

1. Charakteristické údaje o předškolním pedagogovi a mateřské škole

Praxe pedagoga: 28 let

Personální zařazení: Učitelka mateřské školy

Charakteristika mateřské školy: Státní mateřská škola dvoutřídní, ve městě Rakovník, umístěna v parku, nedaleko centra města.

Charakteristika třídy: Heterogenní třída, 26 dětí od 2 – 4 let.

II. DÍTĚ A RODINA

2. Návyky a dovednosti nastupujících dětí do mateřské školy

Hodnocení úrovně připravenosti nově příchozích dětí: Je to velmi slabé.

Pro bezproblémový vstup do mateřské školy je nejdůležitější: Sociální návyky (pozdravit, poděkovat), vyřídit svůj požadavek, uposlechnout pokynu dospělého.

Zvládnuté a problémové oblasti nově příchozích dětí

Zvládnuté oblasti: Hygiena (zpočátku slabší), komunikace.

Problémové oblasti: Stravovací návyky, stolovací návyky, hrubá motorika, jemná motorika, komunikace, jazykové schopnosti, samoobslužné činnosti.

III. DÍTĚ A PEDAGOG

3. Názory a zkušenosti pedagogů v oblasti adaptace

Optimální věk k zahájení školní docházky: 4 roky

Umísťování dětí mladších tří let: Podle učitelky jsou to příliš malé děti na tak velký kolektiv.

Vlastní zkušenost s adaptací: Učitelka má ve třídě tři děti dvouleté. Adaptace v letošním roce trvala až do listopadu.

IV. MATEŘSKÁ ŠKOLA A RODINA

4. Způsoby, usnadňující vstup dítěte do mateřské školy

Informace o dítěti získává: Ze dne otevřených dveří.

Způsob poskytování informací o mateřské škole: Prostřednictvím webových stránek, na dnu otevřených dveří, informace si sdělují také rodiče mezi sebou.

Adaptační programy: Jako adaptační program učitelka uvádí pouze den otevřených dveří, kdy si děti mohou přijít do mateřské školy pohrát.

Nejdůležitější priority při výběru mateřské školy: Malá vzdálenost od místa bydliště, vzdělávací nabídka včetně kroužků, reklama ze strany rodičů.

UČITELKA 3 – specifické otázky rozhovoru

1. Jak v současnosti vnímají předškolní pedagogové úroveň připravenosti dětí, nastupujících z rodiny do předškolního zařízení?

Celkovou připravenost hodnotí učitelka jako velice slabou. Ve všech oblastech spatřuje v letošním roce zhoršení. Při stolování jsou děti neklidné, je evidentní, že některé z nich nejsou zvyklé na pravidelné jídlo.

Špatné motoriky si všimla při držení hrnečku, jelikož mají problém v jeho uchopení. Také v hrubé motorice a jazykových schopnostech sleduje v letošním roce u dětí zhoršení. Děti mají podle ní velmi malou slovní zásobu a jejich řeč je tudíž málo

rozvinutá. Opět poukazuje na vliv médií a na uspěchanost rodičů, kteří nemají čas si s dětmi povídat, zpívat nebo jim číst.

„Jemná motorika je špatná. Děti málo kreslí, nemluvím o lepení, jako by se s lepidlem seznamovaly teprve v mateřské škole. Oni vlastně nestaví ani kostky. V rodinách funguje výměna kostek za sledování televize.“

2. Ve kterých oblastech spatřují největší problém?

Již na začátku rozhovoru se učitelka zmiňuje o absolutní nepřipravenosti dětí po sociální stránce. Největší problém vidí v nárůstu agrese mezi dětmi.

„Děti mají v sobě více agresivity. Často si ubližují, nejsou empatické, jsou to malí sobeckové. V současné době v rodinách chybí řád a disciplína. Děti jsou vychovávány materiálně.“

Domnívá se, že velkou roli v této problematice hraje jedináčkovství. Rodiče po dětech nic nevyžadují, vše za ně udělají, jelikož jsou děti pro rodiče „středem Vesmíru“. V mateřské škole se jim takového přístupu nedostává, a tudíž na sebe tímto nepřiměřeným způsobem upozorňují. Rodiče jsou si vědomi svého pochybení a často učitelky žádají o pomoc.

„Více rodičů se na nás obrací s prosbou o radu. Myslím si, že v poslední době vedeme mladé, nezkušené rodiče k tomu, jak vychovávat svoje děti, a na co při výchově dbát.“

3. Jaké jsou názory předškolních pedagogů na umísťování dětí mladších tří let do mateřské školy?

Sama učitelka má v letošním roce ve své třídě tři děti dvouleté. Její špatná zkušenost s adaptací těchto dětí ji zpočátku vedla k negativnímu postoji. Děti si velmi špatně zvykaly na prostředí mateřské školy, stále plakaly a adaptace u nich trvala delší dobu než u starších dětí.

„To jsou příliš maličké děti na tak velký kolektiv.“

Během rozhovoru se přiklonila k variantě, že pokud by došlo ke snížení dětí ve třídách, tak by možná i souhlasila. Nakonec se zmínila o dětech, které do mateřské školy přešly z jeslí.

„Něco jiného je, když nastoupí do mateřské školy dítě z jeslí, tam je úžasný pokrok.“

4. Jakým způsobem přistupuje k adaptaci mateřská škola, vytváří adaptační programy?

Jako jediný adaptační program jmenovala učitelka den otevřených dveří, kdy si děti přijdou do mateřské školy pohrát. Na základě osobní zkušenosti z tohoto dne si vytváří s ostatními učitelkami úsudek, jak to bude příští rok náročné.

„Někdy jsem měla strach, jelikož dítě během dne otevřených dveří lezlo rodičům po hlavě, a dokonce málem vylezlo i z okna. Proto jsem se obávala, že když neuposlechlo rodiče, neuposlechne ani mě. Naše obavy byly však předčasné. S režimem se dítě v mateřské škole srovnalo.“

Z rozhovoru také několikrát zaznělo, že mateřská škola je ve městě Rakovník „vyhlášená“ velmi dobrou pověstí.

7.1.4 UČITELKA 4

UČITELKA 4 – základní otázky rozhovoru

I. MATEŘSKÁ ŠKOLA A PEDAGOG

1. Charakteristické údaje o předškolním pedagogovi a mateřské škole

Praxe pedagoga: 35 let

Personální zařazení: Učitelka mateřské školy (zástupkyně ředitelky)

Charakteristika mateřské školy: Státní mateřská škola třítrídni, v centru města Rakovník.

Charakteristika třídy: Heterogenní třída, 25 dětí od 3 – 4 let. Jedno dítě národnosti vietnamské.

II. DÍTĚ A RODINA

2. Návyky a dovednosti nastupujících dětí do mateřské školy

Hodnocení úrovně připravenosti nově příchozích dětí: Zhoršuje se.

Pro bezproblémový vstup do mateřské školy je nejdůležitější: Odpoutat se od rodičů, samostatnost v sociální oblasti, respekt autority dospělého, zvládat sebeobsluhu v rámci svých věkových možností, umět komunikovat s ostatními.

Zvládnuté a problémové oblasti nově příchozích dětí

Zvládnuté oblasti: Hygienické návyky, komunikace (ta je individuální)

Problémové oblasti: Stravovací návyky, stolovací návyky, hrubá motorika, jemná motorika, jazykové schopnosti, samostatnost při sebeobsluze.

III. DÍTĚ A PEDAGOG

3. Názory a zkušenosti pedagogů v oblasti adaptace

Optimální věk k zahájení školní docházky: Je to individuální, chlapci x děvčata, 3 roky je brzy a 5 let pozdě, takže 4 roky.

Umísťování dětí mladších tří let: To není v pořádku, takové děti mají být u matek.

Vlastní zkušenost s adaptací: Jedno dítě, které dovršilo 3 roky měsíc po nástupu do mateřské školy. Adaptace v letošním roce v pořádku. Problémy pouze s adaptací dítěte vietnamské národnosti.

IV. MATEŘSKÁ ŠKOLA A RODINA

4. Způsoby, usnadňující vstup dítěte do mateřské školy

Informace o dítěti získává: V den otevřených dveří spojený se zápisem do MŠ, u kterých je učitelka přítomna, z dotazníků pro rodiče.

Způsob poskytování informací o mateřské škole: Prostřednictvím webových stránek, na dnu otevřených dveří, na informačních schůzkách (před nástupem, měsíc po nástupu).

Adaptační programy: Adaptační dotazník, který je součástí portfolia, možnost rodičů být s dětmi první tři dny po dobu třech hodin v mateřské škole.

Nejdůležitější priority při výběru mateřské školy: Kladné hodnocení veřejnosti, dobrá zkušenost s mateřskou školou, nabídka kroužků, lokalita mateřské školy.

UČITELKA 4 – specifické otázky rozhovoru

1. Jak v současnosti vnímají předškolní pedagogové úroveň připravenosti dětí, nastupujících z rodiny do předškolního zařízení?

Podle učitelky se v poslední době připravenost dětí na mateřskou školu zhoršuje. Domnívá se, že je to způsobeno nedostatkem času věnovaného dětem ze strany rodičů. Mezi problémové oblasti jmenuje například oblast stravování a stolování, kdy jsou děti podle jejího názoru velmi vybíravé a při jídle uspěchané. Hovoří také o zhoršení v oblasti jemné a hrubé motoriky. U dětí sleduje v oblasti jemné motoriky špatný úchop kreslicího náčiní, špatnou uvolněnost zápěstí a v oblasti motoriky hrubé špatnou koordinaci pohybu a držení těla.

„Příčinu spatřuji v konzumním způsobu života dnešní společnosti, v nedostatku času na děti a také vlivem televize a počítačů. Myslím si, že ubývá přirozeného spontánního pohybu, například obyčejná vycházka do lesa.“

V průběhu rozhovoru se také zmiňuje o špatných jazykových schopnostech nově přichozích dětí, jejichž příznaky se projevují ve výslovnosti a chudé slovní zásobě.

„Musím podotknout, že jak lidé mezi sebou málo mluví, tak i děti nemají potřebu mluvit. Také se dětem málo čte a budu se opakovat, příčina je také v častém sledování televize.“

2. Ve kterých oblastech spatřují největší problém?

Ze všech oblastí, o kterých jsme spolu diskutovaly, vidí největší problém ve vedení a výchově dnešních dětí. Myslí si, že dnešní děti jsou vedeny k sobeckosti, k neznalosti základních sociálních pravidel, k neuznávání autority dospělého. Výchovný styl rodičů je liberální, bez nastavení jakýchkoliv hranic.

„Rodiče jsou příliš soustředěni na dítě v prvních třech letech, po nástupu do zaměstnání však tolik času na děti nemají.“

Dále pak hovoří o filozofii naší společnosti, která je zaměřena materialisticky. Pro lidi je důležitější něco vlastnit, něco mít, nežli aby byl dobrým člověkem. Tím se podle učitelky vytrácí například slušné chování, úcta ke starším i k učitelům.

„Myslím si, že pozice učitelky je v dnešní době velice těžká. Dnešní společnost se více soustředí na materiální stránku, nežli na duchovní hodnoty. Vzdělání je důležitou součástí života a hlavně předškolní vzdělání, proto by práce učitelů měla být lépe hodnocena.“

Nakonec ještě podotýká, že by se tato situace mohla změnit, pokud by tuto profesy vykonávali také muži.

3. Jaké jsou názory předškolních pedagogů na umísťování dětí mladších tří let do mateřské školy?

Na otázku, zda přijímat, či nepřijímat děti mladší tří let, učitelka reaguje takto: *„To není v pořádku, takové děti mají být u matek. Také nemáme na dvouleté děti vzdělání. Předškolní výchova se vztahuje na děti od tří do sedmi let. Já bych dvouleté dítě nepřijala.“*

Svoji odpověď ještě rozšiřuje, že pokud se rodiče rozhodnou mít dítě, měli by počítat, že ho budou vychovávat do tří let věku. Co se během tohoto období do dítěte vloží, nesčetně se jim pak vrátí.

4. Jakým způsobem přistupuje k adaptaci mateřská škola, vytváří adaptační programy?

Jeden z adaptačních programů je adaptační dotazník, který se stává součástí portfolia, a ve kterém jsou obsaženy otázky typu, co dítě rádo dělá, jí a jiné. Rodiče tento dotazník získávají na informační schůzce, ještě před nástupem jejich dítěte do mateřské školy. Prvotní informační schůzky se vždy zúčastní všichni rodiče, ale návratnost dotazníků je nižší.

Druhým adaptačním programem je možnost rodičů pobývat první tři dny po dobu tří hodin s dítětem v mateřské škole. Tento způsob se v mateřské škole osvědčil, z pohledu učitelky je adaptace na začátku školního roku klidnější.

7.1.5 UČITELKA 5

UČITELKA 5 – základní otázky rozhovoru

I. MATEŘSKÁ ŠKOLA A PEDAGOG

1. Charakteristické údaje o předškolním pedagogovi a mateřské škole

Praxe pedagoga: 37 let

Personální zařazení: Ředitelka

Charakteristika mateřské školy: Státní mateřská škola jednotřídní, venkovská

Charakteristika třídy: Heterogenní třída 27 dětí ve věku od 3 – 6 let. Ve třídě jedno dítě moldavské a jedno dítě ukrajinské národnosti.

II. DÍTĚ A RODINA

2. Návyky a dovednosti nastupujících dětí do mateřské školy

Hodnocení úrovně připravenosti nově příchozích dětí: Individuální. Letos připravené po sociální stránce.

Pro bezproblémový vstup do mateřské školy je nejdůležitější: Sebeobsluha v rámci věku, umět komunikovat s dospělým.

Zvládnuté a problémové oblasti nově příchozích dětí

Zvládnuté oblasti: Hygienické návyky, stravovací návyky (opět individuálně), samostatnost při sebeobsluze je úměrná věku.

Problémové oblasti: Hrubá motorika, jemná motorika, řeč.

III. DÍTĚ A PEDAGOG

3. Názory a zkušenosti pedagogů v oblasti adaptace

Optimální věk k zahájení školní docházky: 3 roky

Umísťování dětí mladších tří let: Nebránila by se, pokud by se upravily personální podmínky.

Vlastní zkušenost s adaptací: Do MŠ žádné dítě mladší než tři roky letos nenastoupilo. Adaptace v pořádku.

IV. MATEŘSKÁ ŠKOLA A RODINA

4. Způsoby, usnadňující vstup dítěte do mateřské školy

Způsob získávání informací o nově příchozích dětech: Žádné informace nepotřebuje, děti pochází z vesnice nebo z okolí vesnice, tudíž všechny děti, které mají nastoupit do mateřské školy, učitelka zná.

Způsob poskytování informací o mateřské škole: Prostřednictvím webových stránek, na informačních schůzkách, při kreativních dílničkách, rodičům z okolí prostřednictvím vzkazů na lístečkách.

Adaptační programy: Přizvání dětí na školní akce, možnost se kdykoliv připojit k mateřské škole během pobytu venku.

Nejdůležitější priority při výběru mateřské školy: Pohodlnost pro rodiče, otvírací a zavírací doba mateřské školy, která vyhovuje rodičům.

UČITELKA 5 – specifické otázky rozhovoru

1. Jak v současnosti vnímají předškolní pedagogové úroveň připravenosti dětí, nastupujících z rodiny do předškolního zařízení?

Připravenost dětí, nastupujících v letošním roce do mateřské školy, vnímá učitelka individuálně. Děti podle ní nejsou na tom tak špatně, přicházejí z rodiny po sociální stránce připravené. Hygienické návyky hodnotí velice dobře. Také se samostatností včetně sebeobsluhy je spokojená.

Individuálně hodnotí i stolování a stravování nově příchozích dětí.

„Je to těžké odhadovat, záleží na tom, jak jsou naučeni z domova. Zpočátku to bylo horší, ale stačí dva, tři dny a naučí se to. Zde hraje roli režim.“

O režimu v mateřské škole se zmiňuje v závěru rozhovoru:

„Myslím si, že všechno souvisí s režimem. Víím, že je nyní takový trend, že když se dítěti do činnosti nechce, nemusí ji dělat. Toho já zastáncem nejsem. Učitel by měl dítě určitým způsobem motivovat, zaujmout ho a ne ho nechat být. Dítě tímto nezíská určitý respekt k pedagogovi. „

Problém u dětí shledává v hrubé a jemné motorice a v řeči. Učitelka z vlastní zkušenosti říká, že děti neumí například navlékat korálky, protože jim tato činnost není v rodině nabídnuta, proto se také této činnosti v mateřské škole vyhýbá.

„Dnešní generace rodičů posadí děti raději k televizi. Naše současná společnost a technika je „DAR DOBY“. Jemná motorika se u televize neprocvičí.“

Jelikož je jemná motorika úzce spjata s řečí, i po této stránce vidí u dětí změnu k horšímu. Ve většině případů je u těchto dětí zřetelná špatná výslovnost, malá slovní zásoba, patlavost.

„S dětmi se doma nemluví, nevypráví, nečte se jim. To vše má začít v rodině.“

2. Ve kterých oblastech spatřují největší problém?

Zřejmě dalším, pro učitelku nejzávažnějším důsledkem časté sledovanosti televizních pořadů, je cílené fyzické ubližování mez dětmi.

„Dvě děti se například omylem střetnou a namísto omluvy nebo jinak vyřešené situace se do sebe pustí.“

Ve způsobu nepřiměřených reakcí dětí v řešení situací vidí učitelka největší problém.

3. Jaké jsou názory předškolních pedagogů na umísťování dětí mladších tří let do mateřské školy?

V umísťování dětí mladších tří let by učitelka neviděla problém, pokud by se navýšila kapacita pedagogů ve třídě. Pro vstup do mateřské školy nehraje žádnou

roli, dle jejího názoru, věk dítěte. Vlastní zkušenost popisuje u adaptace dvouleté dívky, která byla přijata do mateřské školy, protože její matka musela nastoupit do zaměstnání.

„U této dívky bylo vidět, že se jí matka plně doma věnuje po všech stránkách. Nedala se srovnat s některými čtyřletými dětmi, o kterých vím, že jim rodiče z celého dne věnují pouze 10 minut.“

Zralost tedy u dětí neřeší. Je toho názoru, že pokud rodiče potřebují dítě za každou cenu umístit do mateřské školy, pravdivé informace o dítěti nikdy mateřské škole neposkytnou.

4. Jakým způsobem přistupuje k adaptaci mateřská škola, vytváří adaptační programy?

Jako adaptační program uvádí učitelka možnost rodičů zúčastnit se společně s dětmi akcí pořádaných mateřskou školou, nebo navštívit mateřskou školu v době pobytu venku na školním hřišti.

7.1.6 UČITELKA 6

UČITELKA 6 – základní otázky rozhovoru

I. MATEŘSKÁ ŠKOLA A PEDAGOG

1. Charakteristické údaje o předškolním pedagogovi a mateřské škole

Praxe pedagoga: Jeden a půl roku

Personální zařazení: Učitelka mateřské školy

Charakteristika mateřské školy: Státní mateřská škola třítrídni, venkovská, která spadá pod základní školu, ale není součástí budovy.

Charakteristika třídy: Třída 23 dětí ve věku 2 – 4 roky, z toho 8 dětí čtyřletých a tři děti dvouleté.

II. DÍTĚ A RODINA

2. Návyky a dovednosti nastupujících dětí do mateřské školy

Hodnocení úrovně připravenosti nově příchozích dětí: Celkově dobrá, ale i s některými nedostatky.

Pro bezproblémový vstup do mateřské školy je nejdůležitější: Zvládání hygieny, stravovací a stolovací návyky, zvládání sebeobsluhy v rámci věku, umět se na chvíli odloučit od rodiny.

Zvládnuté a problémové oblasti nově příchozích dětí

Zvládnuté oblasti: Hygienické návyky bez problémů, hrubá motorika, samostatnost při sebeobsluze.

Problémové oblasti: Stolovací návyky, jemná motorika individuální, komunikace, řeč.

III. DÍTĚ A PEDAGOG

3. Názory a zkušenosti pedagogů v oblasti adaptace

Optimální věk k zahájení školní docházky: 3 roky

Umísťování dětí mladších tří let: Přijímat ano, pokud bude zvládat všechny schopnosti.

Vlastní zkušenost s adaptací: Tři dvouleté děti ve třídě, adaptace horší než u ostatních dětí.

IV. MATEŘSKÁ ŠKOLA A RODINA

4. Způsoby, usnadňující vstup dítěte do mateřské školy

Způsob získávání informací o nově příchozích dětech: Z dotazníku pro rodiče, který vyplňují v září, jinak dostává pouze seznam dětí, které jsou přijaté do MŠ.

Způsob poskytování informací o mateřské škole: Prostřednictvím webových stránek, článků ve Zpravodaji, na úvodní schůzce pro rodiče, na nástěnkách obce, na dnu otevřených dveří, individuálně.

Adaptační programy: Možnost rodičů v době adaptace pobývat s dítětem v mateřské škole.

Nejdůležitější priority při výběru mateřské školy: Dostupnost mateřské školy, zájmové činnosti.

UČITELKA 6 – specifické otázky rozhovoru

1. Jak v současnosti vnímají předškolní pedagogové úroveň připravenosti dětí, nastupujících z rodiny do předškolního zařízení?

Učitelka v mateřské škole pracuje teprve druhým rokem a letos poprvé působí ve třídě nejmladších dětí. Připravenost nově příchozích dětí hodnotí celkově dobře, ale sleduje některé nedostatky například v oblasti komunikace.

„Zpočátku děti raději plakaly, než aby sdělily, co potřebují. Brzy se vše srovnalo s režimem. Bylo to dáno tím, že většina z nich jsou jedináčkové, tudíž nejsou zvyklé být v kontaktu se svými vrstevníky po delší dobu.“

Některé oblasti jsou z hlediska připravenosti hodnoceny učitelkou individuálně. Jmenuje jemnou motoriku, jazykové schopnosti a samostatnost včetně sebeobslužných činností. V těchto oblastech jsou některé děti na odpovídající úrovni a některé ne. Podle ní jde o návyky z rodiny.

„Některé maminky vedou děti k samostatnosti, většinou pracující, a některé maminky, které mají na děti hodně času, děti vysloveně obskakují.“

V průběhu rozhovoru zdůrazňuje, že je pro ni těžké rodiče hodnotit, jelikož sama není matkou.

2. Ve kterých oblastech spatřují největší problém?

Největší problém shledává učitelka v nerespektování autority učitelky, režimu a pravidel.

„Stačí, když pozoruji, jak se chovají děti ke svým rodičům, a je mi vše jasné. Také záleží na tom, jak rodiče o nás učitelích před dětmi hovoří.“

Během rozhovoru uvádí, že protože je mladá a bezdětná, nejsou její informace rodiči přijímány. Rodiče by se měli podle ní více informovat, nebo se přijít

podívat na výchovně vzdělávací činnost učitelky, aby ztratili předsudky o tom, že to není v mateřských školách stejné jako v dobách totalitního zřízení. Pak by možná vnímali postavení učitelky lépe a vedli k tomu i své děti.

3. Jaké jsou názory předškolních pedagogů na umísťování dětí mladších tří let do mateřské školy?

I když má učitelka špatnou zkušenost s adaptací dětí mladších tří let do mateřské školy, s přijímáním těchto dětí by souhlasila, pokud by dítě zvládalo všechny schopnosti, které jsou v podmínkách přijetí.

„Není to o věku, ale o schopnostech.“

Jelikož pochází z venkovské mateřské školy, kde se velmi těžko naplňuje kapacita tříd, nehraje žádnou roli při zapsání dítěte ani věk, ani zralost. Přijati jsou úplně všichni. Při adaptaci mladších dětí než tři roky, velmi napomáhá, že tyto děti mají v budově sourozence.

„Sice byli v jiné třídě, ale setkávají se venku na hřišti a odpoledne, když se spojujeme.“

Z mého pohledu by se tento přístup dal také považovat za jeden ze způsobů, jak usnadnit dětem lepší vstup do mateřské školy.

4. Jakým způsobem přistupuje k adaptaci mateřská škola, vytváří adaptační programy?

Jako adaptační program učitelka jmenuje možnost rodičů pobýt v době adaptace s dítětem v mateřské škole. Avšak v této mateřské škole to nijak není omezeno časem. Tento program využila v loňském roce zatím pouze jedna maminka, ale bez pozitivního výsledku.

„Dítě se nechtělo od matky hnout, a tak ho přestala vodit do mateřské školy úplně. Letos adaptaci také dlouho prodlužovala, až jí bylo nabídnuto, aby nechala dítě v MŠ samotné. Přistoupila na to a je to lepší.“

Shrnutí základních otázek – oblast DÍTĚ A RODINA

Hodnocení úrovně připravenosti	Připravenost je horší, celkově špatná, je to velmi slabé, zhoršuje se, individuální - letos připravené po sociální stránce, celkově dobrá, ale i s některými nedostatky.
Nejdůležitější oblasti pro bezproblémový vstup do MŠ	Respektovat dospělého, tedy jeho autoritu a obecně daná pravidla, umět reagovat na pokyn paní učitelky, uposlechnout pokynu dospělého, sebeobslužné návyky (hygienické návyky, oblékání, stolování a stravování), zvládání společenských návyků (umět pozdravit, poprosit, poděkovat), odpoutat se od rodiny - od matky, vyřídit svůj požadavek, umět komunikovat s ostatními.
Zvládnuté oblasti	Hygienické návyky docela dobré, maximální samostatnost v rozhodování, navázání kontaktu s učitelkou a komunikace s ní, jemná motorika (držení lžice), hrubá motorika, komunikace - individuální, stravovací návyky (opět individuálně), samostatnost při sebeobsluze je úměrná věku.
Problémové oblasti	Veliký problém ve stravovacích návycích, ve stolovacích návycích, v jemné a hrubé motorice, v řečovém projevu a jazykových schopnostech, v komunikaci, samoobslužné činnosti.
Nejvíce problémové oblasti	Volnost výchovy ze strany rodičů, neschopnost dětí odpoutat se od matky, nárůst agrese mezi dětmi, liberální výchova bez nastavení hranic, cílené fyzické ubližování mezi dětmi, nerespektování autority učitelky, režimu a pravidel.

Shrnutí základních otázek - oblast DÍTĚ A PEDAGOG

Optimální věk	3 roky, 3,5 – 4 roky, 4 roky, 3 roky je brzy a 5 let pozdě, takže 4 roky.
Umísťování dětí mladších než 3 roky	Zásadně nesouhlasí, děti mají být s matkou, nemohou zvládat nároky mateřské školy. Podle učitelky jsou to příliš malé děti na tak velký kolektiv. To není v pořádku, takové děti mají být u matek. Nebránila by se, pokud by se upravily personální podmínky. Přijímat ano, pokud bude zvládat všechny schopnosti.
Zkušenost s adaptací	Adaptace v letošním roce bez problémů, adaptace v letošním roce trvala velmi dlouho – dáno velkým počtem přijatých malých dětí. Adaptace v letošním roce trvala až do listopadu. Adaptace v letošním roce v pořádku - problémy pouze s adaptací dítěte vietnamské národnosti. Adaptace v pořádku. U tří dvouletých dětí adaptace horší než u ostatních dětí.

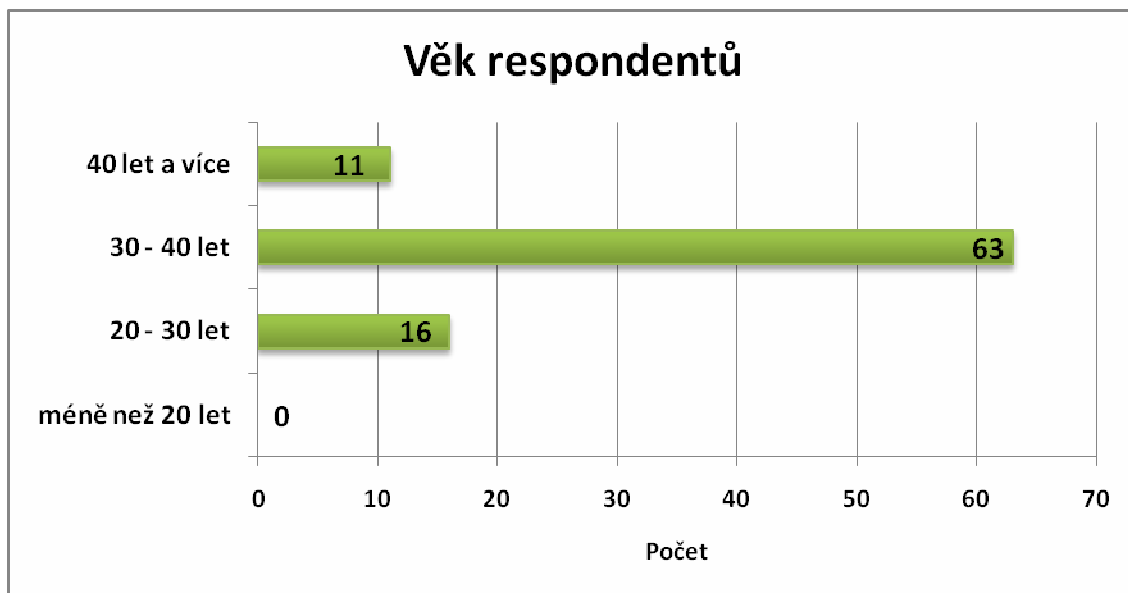
Shrnutí základních otázek – oblast MATEŘSKÁ ŠKOLA A RODINA

Způsob získání informací	Na základě rozhovoru s rodiči při příležitosti zapsání dítěte do mateřské školy, z vyplněného dotazníku, který rodiče dostávají na úvodní třídní schůzce, ještě před nástupem jejich dětí do instituce, dotazníku pro rodiče, který vyplňují v září, jinak dostává pouze seznam dětí, které jsou přijaté do MŠ. Ze dne otevřených dveří. Žádné informace nepotřebuje, děti pochází z vesnice nebo z okolí vesnice, tudíž všechny děti učitelka zná.
Poskytování informací rodičům	Prostřednictvím webových stránek, článků ve Zpravodaji, na úvodní třídní schůzce pro rodiče dětí již přijatých, formou časopisu Informáček, jenž obsahuje veškeré informace o organizaci a chodu v mateřské škole, na informativních schůzkách (před nástupem, měsíc po nástupu), z nástěnek MŠ a obce, individuálními rozhovory, psanými vzkazy, na dnu otevřených dveří, informace si sdělují také rodiče mezi sebou, při kreativních dílničkách.
Adaptační programy	Zúčastnit se různých akcí, pořádaných mateřskou školou, kterými jsou divadelní představení, vycházky, hry na školním hřišti s ostatními dětmi, kroužek „Šikulky“ (hodinové cvičení rodičů s dětmi). Přijít si do mateřské školy pohrát, pobyt rodičů v období adaptace se svými dětmi v mateřské škole neomezeně i pouze první tři dny po dobu hodin, den otevřených dveří, adaptační dotazník, který je součástí portfolia.
Priority ve výběru MŠ	Vzdálenost, nabídka vzdělávacího programu (kroužky a aktivity), reklama rodičů, kteří v mateřské škole již umístěné děti měli, lokalita (pobyt na čerstvém vzduchu), vybavení mateřské školy, kladné hodnocení veřejnosti, dobrá zkušenost s mateřskou školou, pohodlnost pro rodiče, otevírací a zavírací doba vyhovující rodičům.

8. KVANTITATIVNÍ ČÁST VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

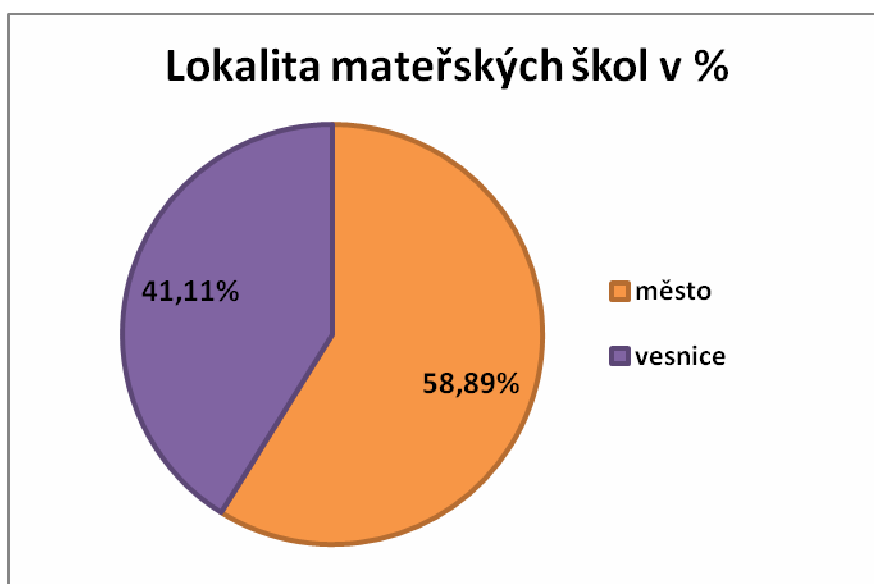
8.1. Grafická prezentace výsledků dotazníkového šetření

POLOŽKA 1: Kolik je Vám let?

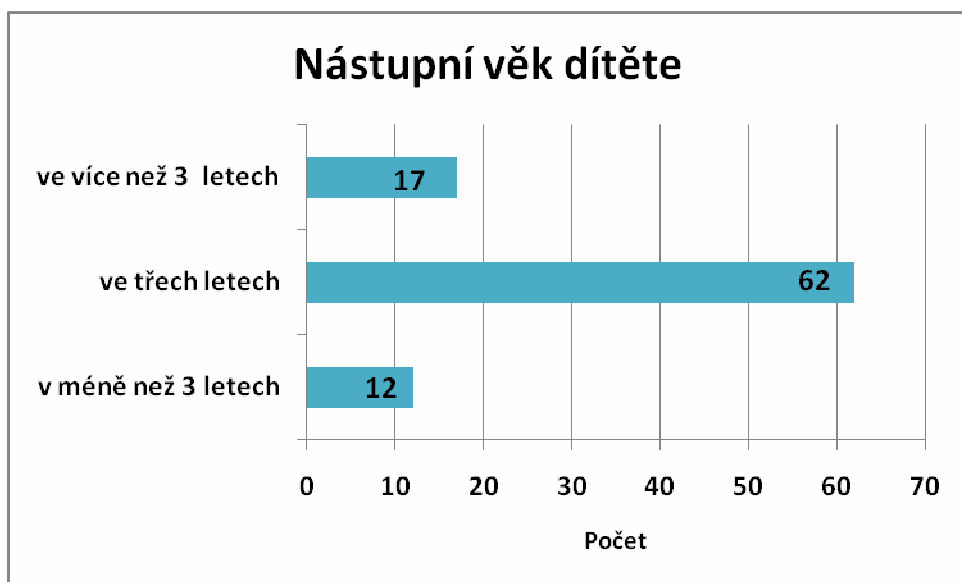
Z výsledku vyplývá, že z celkového počtu 90 respondentů, nebyl žádný mladší než 20 let, 16 respondentů (17,8 %) bylo ve věku mezi 20 – 30 lety, 63 respondentů (70 %) mezi 30 – 40 lety a 11 respondentů (12,2 %) starších než 40 let.

POLOŽKA 2: Vaše dítě nastoupilo do mateřské školy na venkově či ve městě?

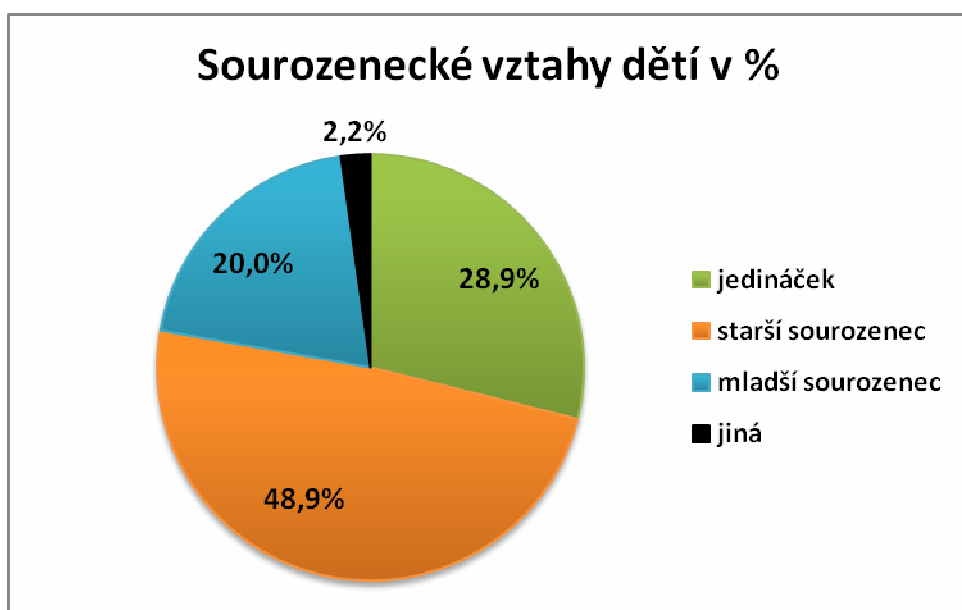
Z tohoto výsledku je patrné, že z celkového počtu odevzdaných dotazníků je 58,89 % (53) respondentů, kteří umístili své dítě do mateřské školy ve městě a 41,11 % (37) respondentů, jejichž děti dochází do mateřských škol na venkově.

POLOŽKA 3: V kolika letech nastoupilo Vaše dítě do mateřské školy?

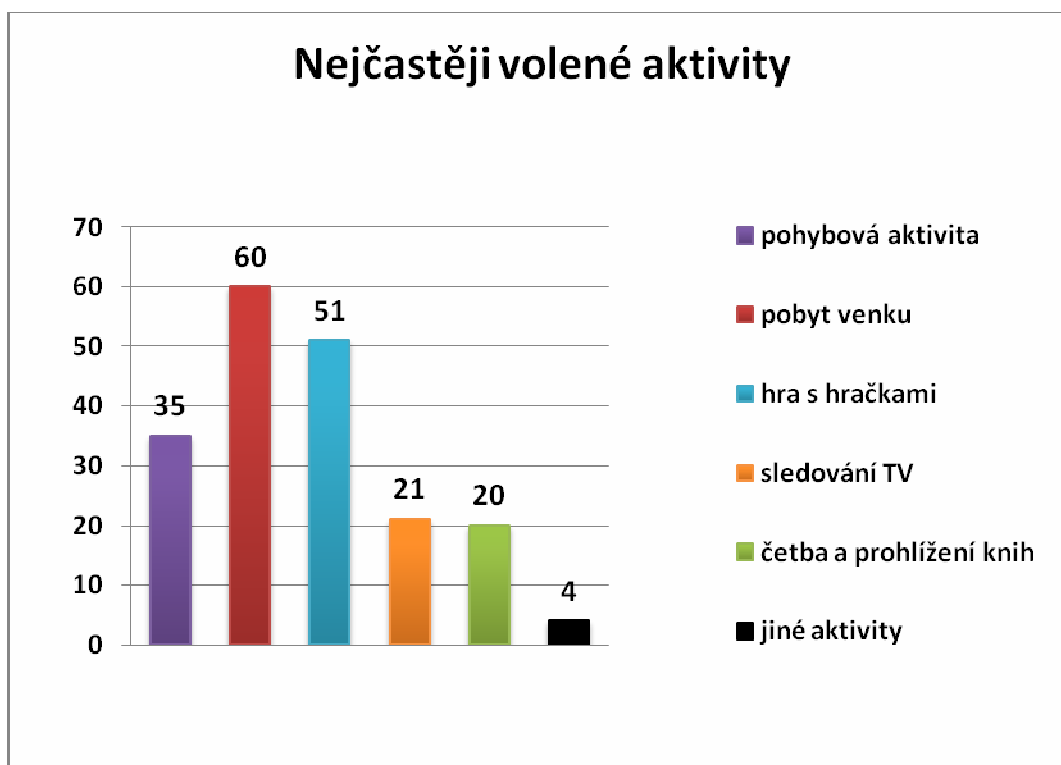
V této položce je uvedeno, v kolika letech nastupovaly děti do mateřské školy. Z grafu lze vyčíst, že děti do předškolní instituce ve většině případů nastupují ve třech letech (62). Pouze 17 dětem byly více než tři roky a 12 dětem byly dva roky.

POLOŽKA 4: Vaše dítě, které dochází do MŠ, je:

Z 90 respondentů uvedlo 26 (28,9 %), že jejich dítě je jedináček, 44 respondentů (48,9 %) uvedlo, že jejich dítě má staršího sourozence, 18 respondentů (20,0 %), že dítě má mladšího sourozence, ve dvou případech bylo odpovězeno jinak. V jednom případě, že je dítě z dvojčat a ve druhém případě, že má dítě čtyři sourozence.

POLOŽKA 5: Které aktivity dává dítě přednost ve volném čase?

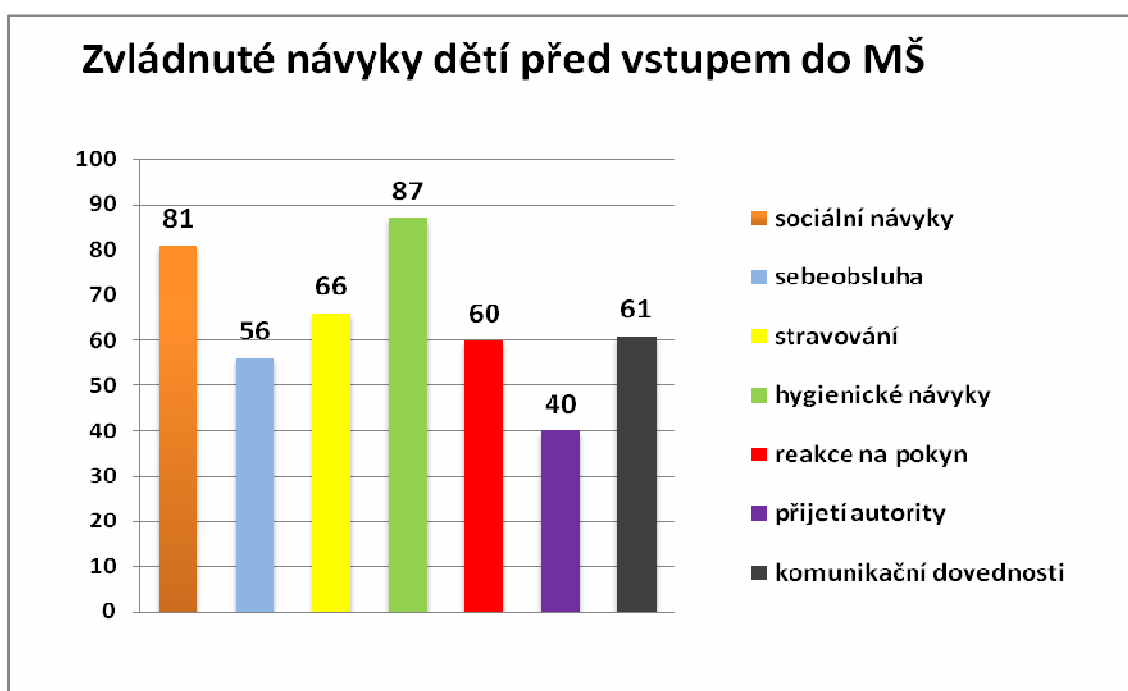
Tento graf znázorňuje preferenci aktivit dětí. Zde měli respondenti možnost označit více možností. Z celkového počtu odpovědí, který čítá 191, vyplývá, že 60 účastníků výzkumu uvedlo mezi upřednostňované aktivity dítěte pobyt venku, 51 hru s hračkami a 35 pohybovou aktivitu. Sledování TV i četbu a prohlížení knih uvedl téměř stejný počet respondentů. Sledování TV 21 a četbu a prohlížení knih 20 respondentů. U položky jiná aktivita uvedl jeden respondent hru se sourozencem, dva malování a kresbu a jeden respondent cvičení v Sokole. Celkem čtyři respondenti volili jinou možnost.

POLOŽKA 6: Dokáže se Vaše dítě při těchto aktivitách obejít bez Vaší přítomnosti?

Na tuto položku odpovídali respondenti takto. 76 respondentů (84,4 %) odpovědělo, že jejich dítě je schopné být při aktivitách samo, v sedmi případech se dítě neobejde bez svých rodičů (7,8 %) a sedm respondentů (7,8 %) odpovídalo jinak. Čtyři z respondentů odpovídali, že je dítě schopné být při těchto aktivitách bez jejich přítomnosti, ale pouze krátkodobě, ve dvou případech dítě někdy dokáže být samo a někdy ne. V jednom případě je uvedena odpověď, že je dítě schopné být samo jen při sledování televize.

POLOŽKA 7: Označte, které návyky a dovednosti zvládalo Vaše dítě před nástupem do mateřské školy?

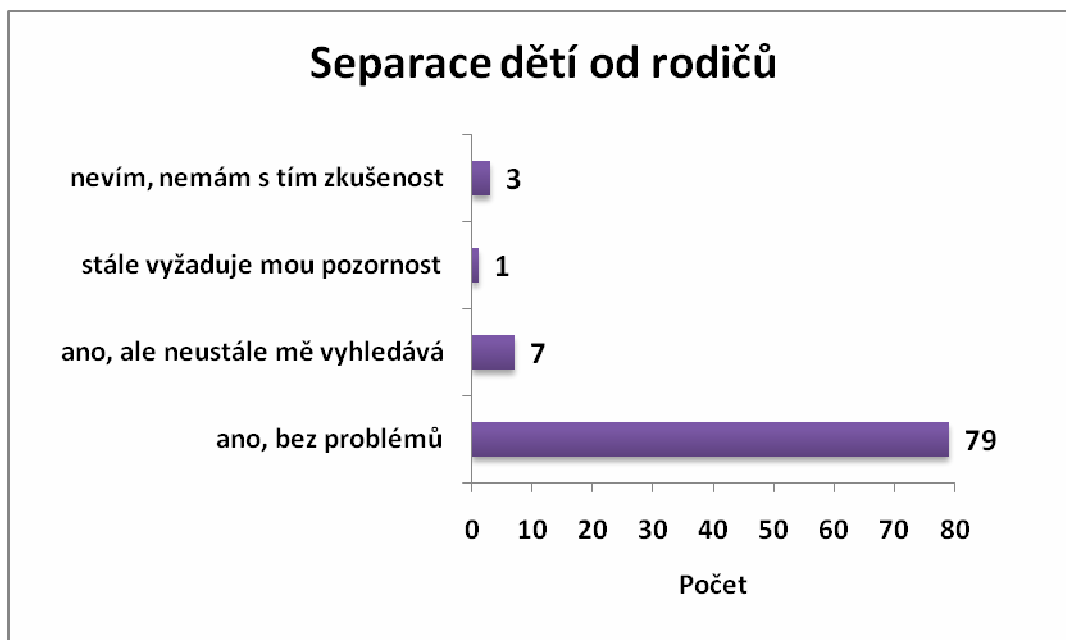
V této položce bylo možné označit více odpovědí. Z celkového počtu 451 odpovědí uvedl 81 respondent možnost, že jejich děti zvládaly sociální návyky, 56 respondentů uvedlo, že jejich děti zvládaly sebeobsluhu, 66 respondentů odpovědělo, že děti zvládaly stravovací návyky, 87 respondentů uvedlo, že jejich děti zvládaly hygienické návyky. Umět reagovat na pokyn dospělého označilo 60 respondentů, umět přijmout autoritu 40 respondentů a komunikační dovednosti označilo 61 respondentů

POLOŽKA 8: Vypište, které návyky a dovednosti byly v době adaptace pro Vaše dítě největší problém?

Tato položka je otázkou otevřenou a respondenti v ní vypisovali své odpovědi. Z celkového počtu 90 dotazníků uváděli respondenti následné odpovědi:

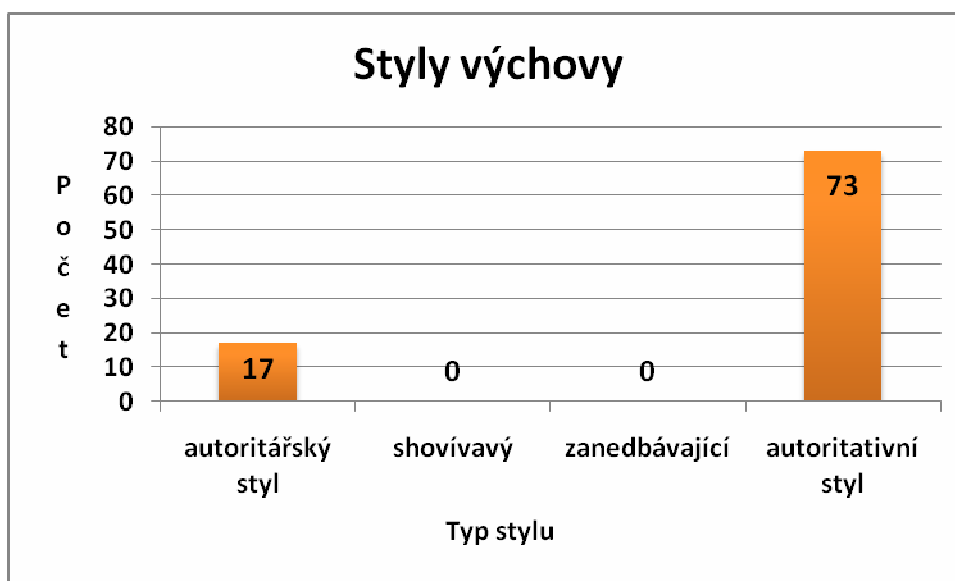
Odloučení od matky	10
Sebeobsluha při oblékání	8
Komunikace s učitelkou	8
Velký kolektiv dětí	6
Přijímání nových jídel	4
Reakce na pokyn	3
Pravidelná docházka do MŠ	3
Odpolední odpočinek	3
Sebeobsluha při stolování	2
Soustředěnost	2
Přizpůsobit se prostředí MŠ	2
Strach z kuchařky	1
Přijímání autority dospělého	1
Úklid hraček	1
Vystupovat na besídkách	1
Přizpůsobit se režimu	1
Loučení při odchodu z MŠ	1
Hygiena při spaní	1
Prosadit se v kolektivu	1
Jít se skupinou na WC	1
Žádné problémy	30

POLOŽKA 9: Dokáže být Vaše dítě po delší dobu Vaší nepřítomnosti s někým jiným?

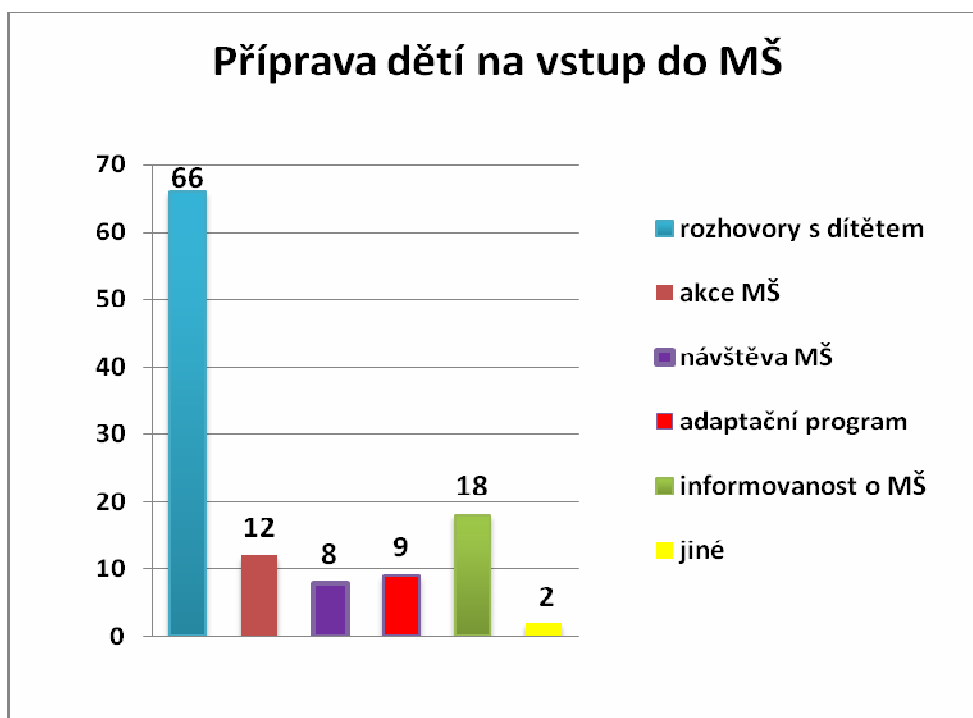
V této položce označilo 79 respondentů (87,8 %), že dítě bez problému dokáže být po delší dobu s někým jiným, 7 respondentů (7,8 %) označilo, že dokáže být po delší dobu s někým jiným, ale stále respondenta vyhledává, jeden respondent uvádí (1,1 %), že dítě nedokáže být s někým jiným a tři respondenti (3,3 %) uvedli, že s tím nemají doposud žádnou zkušenost.

POLOŽKA 10: Jaký styl výchovy je Vám nejbližší?

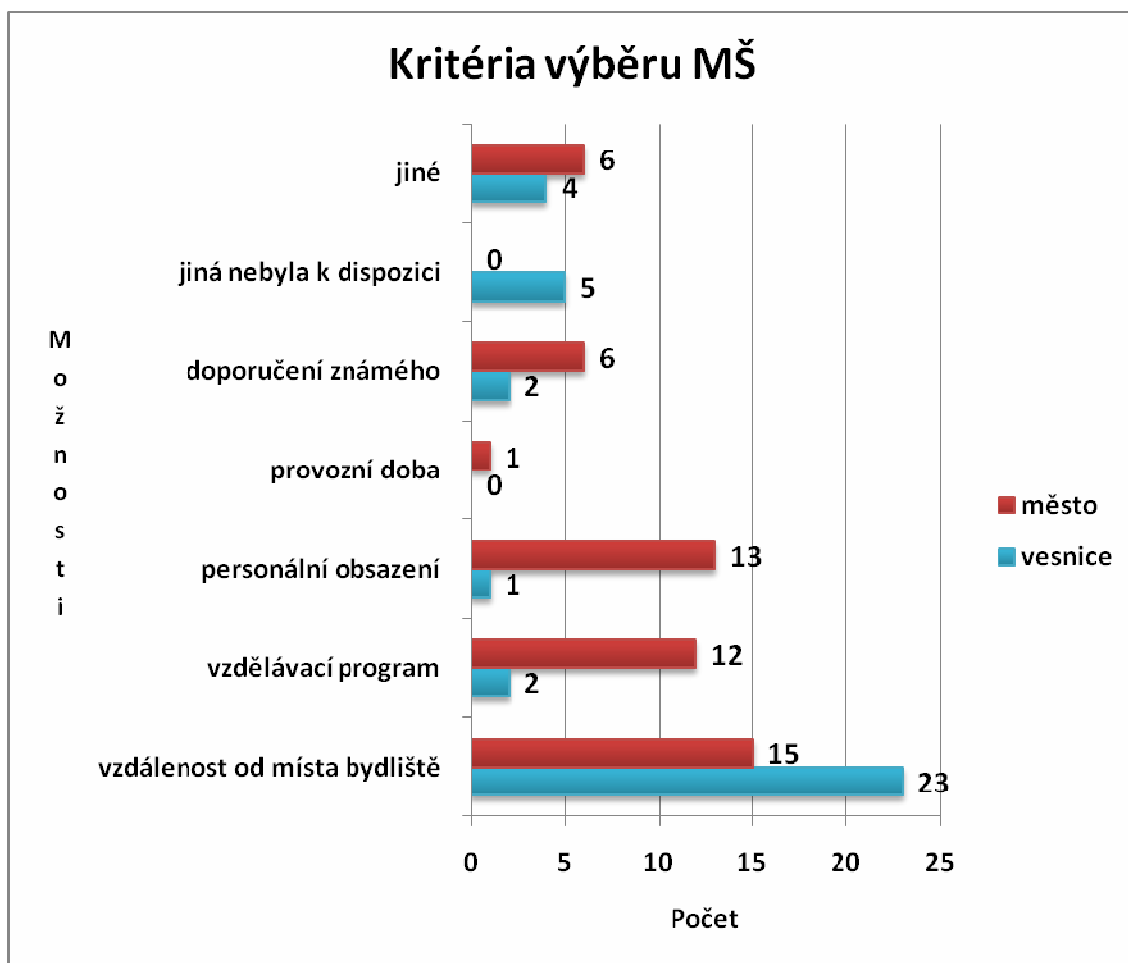
V této položce měli respondenti označit jeden z výchovných stylů, který jim je nejbližší. Možnost u shovívavého a zanedbávajícího výchovného stylu žádný respondent neoznačil, 73 respondentů označilo autoritativní výchovný styl (81,1 %) a 17 respondentů označilo autoritářský výchovný styl (18,9 %).

POLOŽKA 11: Jak jste připravovali své dítě na vstup do mateřské školy?

V této položce mohli respondenti opět označit více možností. Z celkového počtu 118 odpovědí byla nejvíce zvolena možnost kladného rozhovoru s dítětem o mateřské škole (66), druhá nejčastěji zvolená odpověď byla snaha získat o mateřské škole nejvíce informací (18), dále volili účast na akcích, pořádaných mateřskou školou (12), využití adaptačních programů (9), návštěvu instituce, dříve než do ní dítě nastoupilo (8). U pěti případů se objevila jiná možnost, a to dvakrát příprava v jeslích a třikrát prostřednictvím staršího sourozence.

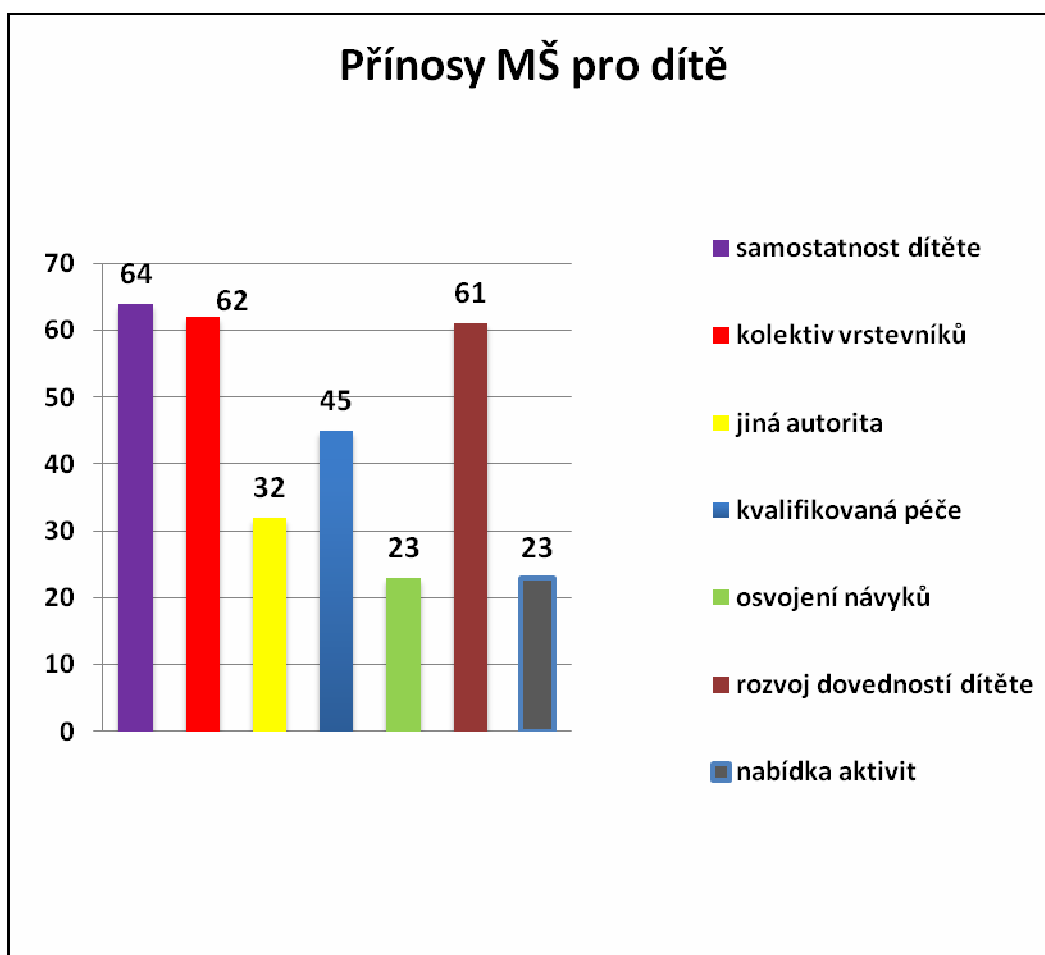
POLOŽKA 12: Mateřskou školu jste vybírali na základě:

I u této položky měli respondenti označit více možností. Zde jsem měla potřebu rozdělit odpovědi podle lokalit. Myslím si, že na venkově a ve městě jsou priority při výběru jiné a vyplývá to i z výsledků. Ve městě, z celkového počtu 53 dotazníků respondenti nejvíce uváděli, že mateřskou školu vybírali podle vzdálenosti od místa bydliště 15 (28,3 %), dále pak podle personálního obsazení 13 (24,5 %), podle vzdělávacího programu 12 (22,6 %). Stejný počet byl u možnosti, že respondenti vybírali mateřskou školu na doporučení známého 6 (11,3 %) a u jiné možnosti. Respondenti zde uváděli jednu možnost pozitivního dojmu ze dne otevřených dveří, dvakrát odpovídali, že mateřskou školu vybírali na základě dobré vlastní zkušenosti, jednou, že do mateřské školy chodil starší sourozenec a dvě odpovědi byly, že hlavní roli při výběru hrála lokalita MŠ. Celkem tedy 6 odpovědí (11,3 %). Žádnou odpověď neuvedli u možnosti, že žádná jiná nebyla k dispozici, a jednou uváděli, že vybírali na základě provozní doby (0,2 %).

U odpovědí z venkovských mateřských škol byly výsledky odlišné. Z celkového počtu 37 dotazníků nejvíce opět respondenti zvolili, že MŠ vybírali na základě vzdálenosti od místa bydliště 23 (62,1 %), dále byly odpovědi jiné: 5 odpovědí, že jiná nebyla k dispozici (13,5 %), 2 odpovědi, že ji vybrali na základě vzdělávacího programu (0,5 %), 1 odpověď byla volba na základě personálního obsazení (0,3 %), čtyřikrát uvedli respondenti jinou možnost, z toho jedenkrát, že mu mateřská škola byla nabídnuta učitelkou MŠ, jedenkrát, že s ní měl respondent již dříve dobrou zkušenost a dvakrát, že do MŠ již docházeli starší sourozenci (10,8 %). Žádná odpověď nebyla zvolena u možnosti, že mateřská škola byla vybrána na základě provozní doby.

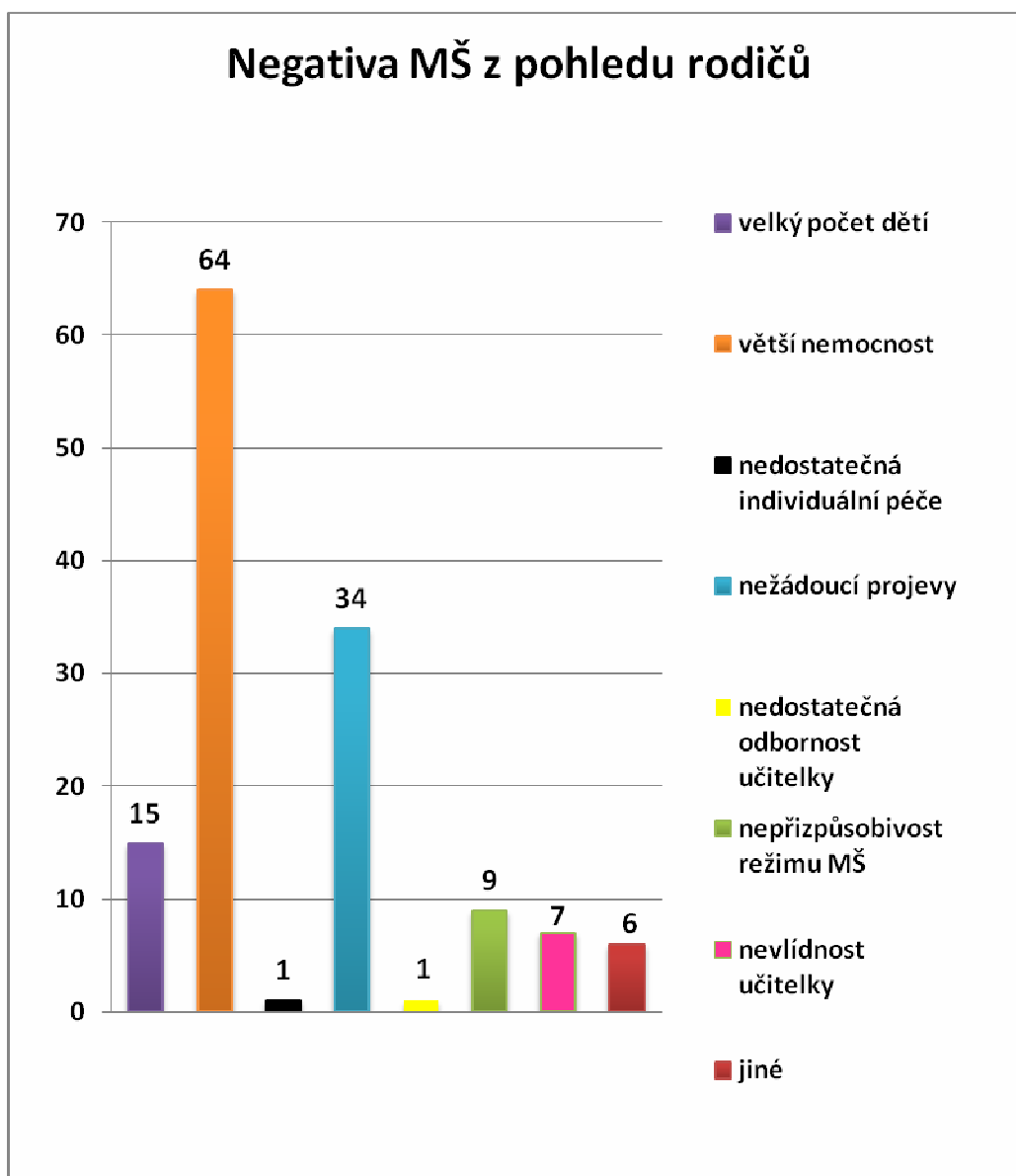
POLOŽKA 13: Označte, které přínosy mateřské školy považujete za nejdůležitější?

I v této položce měli respondenti možnost volit více variant. Z celkového počtu 310 odpovědí byla volena 64krát varianta, že největší přínos mateřské školy respondenti vidí v osamostatňování dítěte, jako druhý nejdůležitější přínos uvedli, že je dítě

součástí kolektivu vrstevníků (62), třetí nejčastější odpovědí byl přínos v rozvoji schopností a dovedností dítěte (61). Dále pak uvedli, že přínos spatřují respondenti v kvalifikované péči (45), že se dítě naučí přijímat jinou autoritu (32) a stejný počet odpovědí měla varianta přínos v osvojování sociálních návyků a široká nabídka aktivit (23).

POLOŽKA 14: Čeho jste se nejvíce obával (a), při rozhodnutí umístit dítě do mateřské školy?

Respondenti mohli v této položce označit více možností. Celkový počet je 127 odpovědí. Nejčastěji volená varianta (64) byla obava z větší nemocnosti dítěte. 34

účastníků výzkumu uvedlo možnost, že měli obavy z nežádoucích projevů od ostatních dětí, které by si mohly jejich děti osvojit. 15 respondentů volilo odpověď, že se obávali velkého počtu dětí v kolektivu, 9 odpovědí tvořily obavy, že jejich dítě nebude schopné se přizpůsobit režimu v MŠ. Sedm odpovědí tvořila možnost, že obavy měli z nevlídnosti ze strany učitelky, jedna možnost z nedostatečné individuální péče, a taktéž jedna možnost z nedostatečné odbornosti učitelky. V jiné možnosti (6) byla uvedena obava z možného zranění dítěte, pět respondentů uvedlo, že neměli obavy z ničeho.

POLOŽKA 15: Měl (a) jste možnost využít některého z programů MŠ, který by ulehčil adaptaci Vašeho dítěte? Pokud ano, uveďte jaký, případně jak tento program probíhal.

Tato položka je otázkou otevřenou a respondenti na ni měli možnost odpovídat vlastními slovy. Z výsledků vyplývá, že 44 (48,9 %) respondentů nemělo možnost využít adaptačního programu, 25 (27,9 %) respondentů uvádí, že nebylo zapotřebí využívat žádného adaptačního programu, 7 (7,8 %) respondentů navštěvovalo kroužek cvičení rodičů s dětmi „Šikulka“ při mateřské škole, 4 (4,4 %) respondenti využívali akcí při mateřské škole, 4 (4,4 %) respondenti pobývali v době adaptace s dítětem v mateřské škole, 3 (3,3 %) respondenti se zúčastnili dnu otevřených dveří, a dále po jedné odpovědi uváděli účast na schůzce pro rodiče, o žádném adaptačním programu nebyli informováni, nepovolil to zaměstnavatel (3,3 %).

Odpovědi na položku 15

Adaptační program	Počet
Neměli možnost využít adaptační program	44
Nebylo za potřebí využívat adaptačního programu	25
Šikulka (kroužek cvičení pro rodiče s dětmi při MŠ)	8
Využívali akcí, pořádaných MŠ	4
Pobyt v MŠ s dítětem v době adaptace	4
Den otevřených dveří	3
O žádném nevěděli	1
Účast na programu nepovolil zaměstnavatel	1

POLOŽKA 16: Jak hodnotíte informovanost o dění v mateřské škole? Vypište, s čím jste spokojeni, co by se dalo zlepšit.

Tato položka je otázkou otevřenou. Z celkového počtu 119 odpovědí bylo 110 odpovědí kladných a 9 záporných.

Odpovědi na položku 16

KLADNÉ ODPOVĚDI	Počet	%
Výborná osobní informovanost	22	18,5%
Aktuální nástěnky	17	14,3%
Kvalitní řešení problémů	4	3,4%
Ochota odpovídat na dotazy	2	1,7%
Vzkazy na lístečkách	3	2,5%
Webové stránky	15	12,6%
Časopis v MŠ	12	10,0%
Informační schůzky pro rodiče	1	0,8%
Velká spokojenost se vším	34	28,6%
ZÁPORNÉ ODPOVĚDI		
Chybějící vzdělávací nabídka na nástěnkách	2	1,7%
Nedostačující osobní komunikace	2	1,7%
Zlepšení webových stránek	2	1,7%
Nedostačující aktuální informace	2	1,7%
Nezájem o informace	1	0,8%
Celkem	119	100%

8.2 Závěrečné shrnutí získaných výsledků

Z dotazníkového šetření, určeného rodičům, vyplynulo, že 70 % respondentů je ve věku od 30 do 40 let. Dále byla v dotazníku záměrně zařazena položka, zda děti respondentů nastoupily do předškolní instituce ve městě nebo na venkově. Tato položka byla důležitá, jelikož se z ní vycházelo při zjišťování priorit volby mateřských škol. Šetření ukázalo, že při výběru mateřské školy je u respondentů z venkova nejdůležitější vzdálenost od místa bydliště. Pro respondenty ve městě je stejně tak důležitá vzdálenost od místa bydliště, jako personální obsazení a vzdělávací program, který mateřská škola nabízí. Z položky 3 je patrné, že nejpočetnější skupina dětí, která nastoupila v roce 2013 do mateřské školy, je ve věku tří let. Ve většině případů, jak bylo zjištěno v položce 4, mají děti převážně staršího sourozence (48,9 %). Další položky dotazníkového šetření byly zaměřeny na zjištění, zda a jakým způsobem rodiče připravují své děti na vstup do mateřské školy. V rozhovorech s učitelkami z mateřských škol bylo často zmiňováno, že u nově příchozích dětí spatřují problém v jemné a hrubé motorice, v řečovém projevu a komunikaci. Proto byla zařazena položka 5, ve které bylo zjišťováno, jakým aktivitám se dítě věnovalo přednostně ve volném čase, než nastoupilo do mateřské školy. Výsledky šetření ukázaly, že děti nejvíce upřednostňují pobyt venku a pohybovou aktivitu. Potěšující bylo, že na stejné úrovni bylo prohlížení knih a sledování televize. 84,4 % respondentů v další položce uvedlo, že se dítě dokáže při těchto aktivitách obejít bez přítomnosti dospělého. Obdobně dopadlo šetření u položky 9, kde respondenti v 87,7 % odpověděli, že dítě dokáže být bez problémů po delší dobu s někým jiným. Těmito položkami byla sledována schopnost separace dětí. I když výsledky ve většině případů ukazují, že děti nemají s touto oblastí problémy, v položce 8 mezi třemi nejčastěji psanými odpověďmi, ve kterých respondenti vypisovali největší problémy dětí v době adaptace, bylo na prvním místě odloučení od matky (10). Nejvíce volenými odpověďmi v položce 7, kde účastníci výzkumu označovali zvládnuté návyky a dovednosti, se kterými vstupovaly jejich děti do mateřské školy, byli hygienické, sociální a stravovací návyky. Z nichž ty samé návyky hodnotily jako zvládnuté i učitelky v předškolních institucích. Jako další problém vidí učitelky u nově příchozích dětí v nerespektování autority dospělého a špatné reakci na pokyn. Proto byla do dotazníkového šetření zařazena otázka, jaký výchovný styl je pro respondenty nejbližší. V odpovědích 73 respondentů označilo

autoritativní výchovný styl (81,1 %) a 17 respondentů označilo autoritářský výchovný styl (18,9 %). Další možnosti jimi nebyly voleny. Největší přínos pro dítě docházející do mateřské školy vidí rodiče v jeho osamostatňování, v kolektivu vrstevníků a v rozvoji schopností a dovedností jejich dětí. Nejvíce se naopak obávají větší nemocnosti svých dětí, nežádoucích projevů, které by dítě mohlo pochytit od druhých dětí a velkého počtu dětí v kolektivu. Dalo by se říci, že celkové obavy pramení jednak z časté nemocnosti dětí, kdy rodiče musí s dětmi zůstat doma, a tudíž mají strach ze ztráty zaměstnání, a jednak z velkého počtu dětí ve třídě, kdy nemůže učitelka dítěti věnovat takovou individuální péči, jakou jim věnují rodiče. K tomuto negativnímu názoru se vyjadřovaly i učitelky mateřských škol, které uvádějí, že stejnou péči, jakou poskytují rodiče svým dětem, vyžadují i po učitelkách mateřské školy, což není možné při tak velkém počtu dětí ve třídě. Dále bylo ve výzkumu zjišťováno, jakým způsobem bylo dítě na mateřskou školu rodiči připravováno. Nejčastěji volená odpověď byla, že respondenti s dítětem kladně mluvili o mateřské škole (66) a snažili se o ní získat, co nejvíce informací (18). Z výsledků kvalitativního šetření však vyplývá, že každá mateřská škola nabízí různé možnosti, které usnadňují vstup dítěte do mateřské školy, včetně adaptačních programů. Totéž vyšlo v položce 15, ve které 48,9 % respondentů uvedlo, že nevyužilo žádného adaptačního programu, který nabízí mateřská škola, a 27,9 % respondentů nemělo potřebu adaptačního programu využít. I přes některé negativní názory (9) se v poslední položce respondenti vyjadřovali kladně k informovanosti o dění v mateřské škole. Největší pozitiva spatřují v osobní informovanosti, v aktuálních nástěnkách a kvalitním řešení problémů.

ZÁVĚR

Cílem bylo zjistit, jaké jsou názory rodičů a předškolních pedagogů na připravenost dětí pro vstup do mateřské školy. Zda a jakým způsobem připravují rodiče své děti na mateřskou školu. V čem v době adaptace u těchto dětí spatřují zúčastněné strany největší problém a jakým způsobem ovlivňuje adaptaci vzájemná spolupráce mezi rodiči a mateřskou školou. V teoretické části byla vymezena současná rodina, její funkce, také styly i podmínky rodinné výchovy. Byla popsána současná mateřská škola, výchovně vzdělávací činnost v ní, i její význam pro rozvoj dítěte. Dále zde byla charakterizovaná vývojová úroveň dítěte ve věku tří let, jelikož tři roky jsou nejčastějším věkem nástupu dětí do předškolní instituce.

Praktická část byla uskutečněna formou smíšeného výzkumného přístupu, v jeho rámci byly použity kvalitativní a kvantitativní postupy. Hlavními použitými metodami byly rozhovor s předškolními pedagogy a dotazník, určený rodičům, jejichž děti nastoupily v roce 2013 do mateřské školy. Na základě rozhovorů jsem získala velké množství osobních a důvěrných informací k dané problematice, ovšem výzkumný soubor by byl reprezentativnější, pokud by byl výzkumný vzorek větší. Z výsledků kvalitativního šetření vyplynulo, že většina předškolních pedagogů hodnotí připravenost dětí v letošním roce negativně. Největší problémy nespátřují v návycích a dovednostech, které si děti přinášejí z rodiny, ale v nerespektování dospělého, ve volnosti výchovy, neschopnosti dětí separovat se od rodičů a vzrůstající agresivitě mezi dětmi. S umístěním dětí mladších tří let převážně nesouhlasí. Upozorňují však na to, že u každého dítěte je připravenost individuální. Z kvantitativního šetření, jehož návratnost činila 59 %, vyplynulo, že i když mateřské školy nabízí rodičům různé možnosti, které by dětem usnadnily vstup do mateřské školy, 79 % rodičů nemělo možnost této nabídky využít nebo ji nevyužilo. Své děti většina rodičů na mateřskou školu připravuje tak, že s nimi o mateřské škole kladně hovoří nebo se snaží o mateřské škole získat co nejvíce informací. Informovanost většina rodičů hodnotí jako výbornou, zejména pak osobní komunikaci. Šetření dále ukázalo, že jak na venkově, tak ve městě je při výběru mateřské školy pro rodiče nejdůležitější vzdálenost od místa bydliště. Pak jsou kritéria výběru mateřské školy volena rodiči odlišně. Šetření ukázalo, že mateřská škola je z pohledů rodičů pro dítě velkým přínosem. Dítě se v mateřské škole osamostatňuje a stává se součástí kolektivu ostatních dětí. Kolektiv vrstevníků má i svoji negativní

stránku v podobě časté nemocnosti dětí a nežádoucích projevů, pochycených od jiných dětí. Zpracování této práce mi umožnilo proniknout do dané problematiky hlouběji a dívat se na ni z různých úhlů pohledu. Došla jsem k závěru, že není důležité posuzovat připravenost dětí podle toho, zda děti splňují určité předpoklady pro vstup do mateřské školy, ale podle toho, zda je zralé stát se součástí kolektivu dětí.

SEZNAM POUŽITÉ A CITOVANÉ LITERATURY

BACUS, Anne. *Vaše dítě ve věku od 3 do 6 let*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80- 7367-563-9.

HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Praha: Grada Publishing, spol. s. r. o., 2007. ISBN 878-80-247-1168-3.

HELUS, Zdeněk. *Dítě v osobnostním pojetí: obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele i rodiče*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-717-8888-0.

JEŘÁBKOVÁ, Blanka. *Mateřská škola jako životní prostor I*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1993. ISBN80-210- 0830-X.

LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍKOVÁ. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada Publishing, spol. s. r. o., 1998. ISBN 80-7169-195-X.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0202-8.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte*. Praha: Grada Publishing, spol. s. r. o., 2005. ISBN 80-247-0870-1.

MATĚJČEK, Zdeněk a Marie Prekopová. *Radosti a strasti*. Jinočany: Nakladatelství a vydavatelství H+H, 1998. ISBN 80-86022-21-8.

MERTIN, Václav. *Výchovné maličkosti*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-857-9.

MERTIN, Václav a Ilona GILLERNOVÁ. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. 2. rozšířené a přepracované vydání. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-627-8.

NIESEL, Renate a Wilfried GRIEBEL. *Poprvé v mateřské škole*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80- 7178-989-5.

PREKOPOVÁ, Jiřina. *I rodiče by měli dělat chyby*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-766-4.

PREKOPOVÁ, Jiřina. *Jak být dobrým rodičem*. Praha: Grada Publishing, spol. s. r. o., 2001. ISBN 80-247-9063-7.

PRŮCHA, Jan a Soňa KOŤÁTKOVÁ. *Předškolní pedagogika*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0495-4.

SKUTIL, Martin a kol. *Základy pedagogicko – psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál, 2001. ISBNB 978-80-7367-778-7.

SMOLÍKOVÁ, Kateřina. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2004. ISBN 80-870-0000-5.

STODŮLKOVÁ, Eva a Eliška Zapletalová. *Pedagogika pro střední školy*. Beroun: Nakladatelství Machart, 2011. ISBN 978-80-87517-22-2.

SVOBODOVÁ, Eva a kol. *Vzdělávání v mateřské škole*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-774-9.

ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychologie osobnosti*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2010. ISBN 978–80–246–1832–6.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I. Dětství a dospívání*. 2. rozšířené a přepracované vydání. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.

ZELINKOVÁ, Olga. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program: [nástroje pro prevenci, nápravu a integraci]*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-717-8544-X.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 Ukázka přepisu rozhovoru s 1. učitelkou

Příloha č. 2 Dotazník určený pro rodiče

Příloha I. Ukázka přepisu rozhovoru s 1. učitelkou

Přepis 1. rozhovoru

Informant: Učitelka 1

Tazatel: Renáta Fišerová

Místo: prostředí mateřské školy

Čas: od 13 hodin do 14 hodin

OSOBNÍ CHARAKTERISTIKA

T: „Paní učitelko, jak dlouho pracujete jako učitelka v mateřské škole?“

I: „Začínám jedenáctý rok.“

T: „Mohla byste charakterizovat MŠ, ve které pracujete?“

I: „Jsme dvoutřídní vesnická mateřská škola, umístěná v budově základní školy.“

T: „Mohla byste charakterizovat třídu, ve které nyní působíte?“

I: „Působím v heterogenní třídě sedmnácti dětí ve věku 3 – 4 let.“

DÍTĚ A RODINA

T: „Jak hodnotíte úroveň připravenosti nově příchozích dětí do Vaší mateřské školy?“

I: „Celkově špatně. Mezi těmito dětmi je jen pár dětí, u kterých je vše v pořádku.“

T: „Co by dítě podle Vás mělo zvládat, než nastoupí do mateřské školy?“

I: „Pro mne osobně nejdůležitější je respektovat dospělého, respektovat jeho autoritu, respektovat obecně daná pravidla. Potom by dítě mělo zvládat sebeobsluhu, a to hygienické návyky, oblékání, stravování a nezapomenu se ještě zmínit o zvládání společenských návyků, tudíž pozdravit, poprosit, poděkovat.“

T: „Jak hodnotíte zvládání hygienických návyků u dětí, které nastoupily v tomto roce do Vaší mateřské školy?“

I: „Docela dobře. Pomáhám jim velice málo.“

T: „A co si myslíte o jejich stravovacích návycích?“

I: „Stravovací návyky jsou špatné. Děti nejsou zvyklé jíst určitá jídla, protože je neznají. A co neznají, jíst nechtějí. Tím myslím, že ani neochutnají.“

T: „A jaké je jejich stolování?“

I: „Většina z nich není zvyklá jíst v klidu, často odbíhají od stolu. Také úchop lžíce není ideální a vůbec nepoužívají ubrousek na utření úst.“

T: „Jak vnímáte úroveň motorických dovedností u těchto dětí? Jakou mají tyto děti hrubou a jemnou motoriku?“

I: „U těchto dětí pozoruji motorickou neobratnost. Hrubá motorika úzce souvisí s jemnou motorikou, proto i zde je to na stejné úrovni.“

T: „Co si myslíte, že je příčinou špatné motoriky?“

I: „V současnosti mají rodiče o děti větší strach, velmi je opatrují, jelikož jsou nadměrně úzkostní. Z tohoto důvodu jim nedovolí vykonávat některé motorické činnosti a brání tak dítěti v přirozeném pohybu.“

T: „Jak hodnotíte úroveň komunikačních kompetencí dětí, které do Vaší mateřské školy nastoupily?“

I: „Tady je to bez problémů. Vždy se mnou naváží kontakt. Nebojí se mne na cokoli zeptat.“

T: „Jak hodnotíte u těchto dětí jazykové schopnosti a dovednosti?“

I: „To už je horší.“

T: „V čem si myslíte, že spočívá hlavní příčina?“

I: „Špatným mluveným vzorem, častým sledování televize, nedostatečnou komunikací ze strany rodičů.“

T: „A samostatnost, v četně sebeobsluhy, jak tu vnímáte u nově přichozích dětí?“

I: „Pokud se jedná o samostatnost v rozhodování, tam je maximální, ale samostatnost v sebeobsluze není zrovna ideální, jestli mě chápete.“

T: „Myslím, že ano, ale raději mi to upřesněte.“

I: „Děti nejsou vedeny k drobným úkonům, vše za ně dělají rodiče. Například v mateřské škole děti vedeme k samostatnému oblékání. Když však přijdou pro děti rodiče, nemají trpělivost, a tak dítě obléknou sami, aby vše bylo rychlejší.“

T: „V jaké oblasti, o kterých jsme spolu mluvily, spatřujete největší problém?“

I: „Největší problém spatřuji ve volnosti výchovy a ve všech oblastech u většiny dětí malinko sleduji vývojové opoždění.“

T: „Proč si myslíte, že tomu tak je?“

I: „Rodiče jsou velmi zaneprázdněni, unaveni, chtějí mít svůj klid a potřebují, aby dítě rychle vyrostlo.“

T: „Stalo se Vám, že jste přijaly do mateřské školy dítě, a když v září nastoupilo, mělo v některé z uvedených oblastí veliký problém?“

I: „Ano a stává se to pomalu běžným pravidlem.“

T: „Mohla byste zmínit nějakou Vaši osobní zkušenost?“

I: „Tak například mi jedna maminka při nástupu jejího dítěte mezi dveřmi podávala plenu nebo jiná maminka nedávala dítěti teplé jídlo k obědu, a tudíž se dítě odmítalo v mateřské škole odpoledne stravovat. Svůj nesouhlas dávalo patřičně najevo před každým obědem křikem a pláčem.“

T: „Jak jste vzniklou situaci v mateřské škole řešili?“

I: „Vše jsem konzultovala samozřejmě s rodiči. Domluvili jsme se na spolupráci a na dalším postupu.“

T: „Jak to přijali rodiče?“

I: „Byli si všeho vědomi, proto rádi na domluvený postup přistoupili.“

T: „Paní učitelko, máte někde zaznamenané, jak postupovat, když dítě po nástupu nesplňuje to, co by už mělo mít osvojené z domova?“

I: „Ne. Ale v kritériích přijetí máme zmíněno, že jsou děti přijímány na zkušební dobu tři měsíců.“

T: „Měli na Vás rodiče při nástupu jejich dítěte nějaké speciální požadavky, pokud ano, jak jste tento požadavek přijala?“

I: „Ano, jak jsem se již zmiňovala, ne jedna maminka chtěla, abychom na spaní dítěti dávali plenu. To jsme samozřejmě odmítli.“

MATEŘSKÁ ŠKOLA A RODINA

T: „Jakým stylem probíhá ve Vaší mateřské škole zápis?“

I: „Děti si přijdou do mateřské školy v určený den zápisu pohrát a v rámci hry s nimi navazujeme kontakt. Děti se přijímají podle stanovených kritérií naší mateřské školy.“

V první řadě děti předškolního věku, dále pak děti místní, podle data narození od dětí nejstarších a nakonec děti, jejichž matka nastupuje do zaměstnání.“

T: „Podle čeho odhadujete, zda je dítě zralé pro vstup do mateřské školy?“

I: „Při zápisu zjišťuji komunikační schopnosti, znalost barev, znalost básničky nebo písničky, pozornost dětí, sociální zralost a pozoruji jejich návyky osvojené z rodiny. Zda je dítě zralé nebo ne, mohu posoudit při zápisu pouze z rozhovoru s rodiči nebo s dítětem.“

T: „Jak získáváte informace o dítěti, které má nastoupit do Vaší mateřské školy?“

I: „Informace získávám na základě rozhovoru s rodiči a z vyplněného dotazníku, který rodiče obdrží na úvodní třídní schůzce.“

T: „Zajímalo by mě, jaká je návratnost vyplněných dotazníků?“

Návratnost je 100 %.“

T: „Myslíte si, že vždy rodiče uvádějí pravdivé údaje o dítěti?“

I: „Myslím si, že 75 % je z toho pravda.“

T: „Paní učitelko, jaký věk je podle Vás nejvhodnější k nástupu do mateřské školy?“

I: „Není to o věku, ale o zralosti a připravenosti. Některé děti dvouleté jsou na stejné úrovni jako děti pětileté. Ale podle mého názoru asi děti ve věku 3,5 let až 4 roky.“

T: „Co si myslíte o přijímání dětí mladších třech let?“

I: „Je to hloupost. Takové děti mají být s matkou. Takové děti nemohou zvládat nároky mateřské školy. Každé dítě je samozřejmě individuální.“

T: „Nastoupily do Vaší mateřské školy děti mladší než tři roky?“

I: „Ano dvě.“

T: „Zajímalo by mě, jak tyto děti zvládly nástup?“

I: „Adaptace proběhla bez pláče. Ale s pozorností a v podřízení režimu to bylo horší.“

T: „Zajímalo by mě, zda máte ve vaší mateřské škole vytvořený nějaký program, či projekt, usnadňující přechod dítěte z rodiny do mateřské školy?“

I: „Děti jsou přizvány k různým akcím, pořádaných mateřskou školou, jako například divadla, vycházky, hra na školním hřišti nebo mohou každý týden navštěvovat kroužek „Šikulky“, což je kroužek cvičení rodičů a dětí.“

T: „Mohla byste mě s tímto projektem blíže seznámit?“

I: „Jedná se o hodinové cvičení dětí ve věku 1,5 – 6 let s rodiči, kde zapojujeme pohybové chvilky, tanečky, zdravotní cviky, cvičení na nářadí a s různými cvičebními pomůckami i cvičení venku.“

T: „To je skvělé. V čem spatřujete největší výhody tohoto projektu?“

I: „Tento projekt se nám osvědčil především v seznámení s učitelkou a navázání kontaktu s ostatními dětmi i v seznamování rodičů mezi sebou, v návyku k organizovaným činnostem, v rozvoji hrubé a jemné motoriky.“

T: „Jakým způsobem poskytujete rodičům informace o Vaší mateřské škole?“

I: „Informace poskytujeme prostřednictvím webových stránek, články ve Zpravodaji, na úvodní třídní schůzce pro rodiče již dětí přijatých, kde zároveň od nás obdrží časopis Informáček, ve kterém jsou obsaženy veškeré informace o organizaci v MŠ s rubrikou *„Co by měli vědět tatínek a maminka, než půjdu do mateřské školy“*.“

T: „Podle čeho soudíte, že si rodiče vybírají mateřskou školu?“

I: „To záleží na tom, zda se jedná o školku na vesnici nebo ve městě. Ve městě mají rodiče větší možnost výběru. Na vesnici hraje velkou roli vzdálenost, nabídka programu a reklama rodičů, kteří tam již děti mají.“

T: „Děkuji Vám za Váš čas a odpovědi. O výsledku mého šetření vás budu informovat. Na shledanou.“

Příloha II. Dotazník určený rodičům

DOTAZNÍK

Téma dotazníku: „Příprava dětí na vstup do mateřské školy“

Vážení rodiče,

jmenuji se Renáta Fišerová a studuji třetím rokem obor Učitelství pro mateřské školy na Pedagogické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Touto cestou si Vás dovoluji požádat o spolupráci vyplněním dotazníku, který bude sloužit jako základ pro zpracování výzkumného šetření v rámci mé bakalářské práce. Na základě Vámi poskytnutých cenných informací bych chtěla zjistit úroveň vývoje dětí, nastupujících do mateřské školy a faktory, které mohou ovlivnit proces adaptace dětí ještě před samotným zařazením do instituce. Problematiku bych chtěla zkoumat jednak v oblasti přípravy dítěte v rodině, ale také v oblasti spolupráce mateřské školy s rodinou.

Veškeré výsledky dotazníku budou anonymní a nebudou poskytovány nikomu dalšímu k jinému účelu. Vámi vybrané odpovědi prosím zaškrtněte, popřípadě vypište slovně.

Velice Vám děkuji za spolupráci, především za Vaši vstřícnost a čas, který věnujete vyplňování dotazníku.

Zvolenou odpověď prosím označte.

1. Kolik je Vám let?

- a. méně než 20 let
- b. 20 – 30 let
- c. 30 – 40 let
- d. 40 let a více

2. Vaše dítě nastoupilo do mateřské školy:

- a. ve městě
- b. na vesnici

3. V kolika letech nastoupilo Vaše dítě do mateřské školy?

- a. v méně než třech letech
- b. ve třech letech
- c. ve více než 3 letech
- d. jiná možnost:

4. Vaše dítě, které dochází do MŠ je:

(lze označit více možností)

- a. jedináček
- b. má staršího sourozence
- c. má mladšího sourozence
- d. jiná možnost:

**5. Které aktivitě dává Vaše dítě přednost ve volném čase?
(lze označit více možností)**

- a. pohybové aktivitě
- b. pobytu venku
- c. hře s hračkami
- d. sledování TV
- e. četbě a prohlížení knih
- f. jiné:

6. Dokáže se Vaše dítě při těchto aktivitách obejít bez Vaší přítomnosti?

- a. ano
- b. ne
- c. jiné,
vypište.....

7. Označte, které návyky a dovednosti zvládalo Vaše dítě před nástupem do mateřské školy.

(lze označit více možností)

- a. sociální návyky (pozdravit, poprosit, poděkovat,...)
- b. sebeobsluha (samostatnost při oblékání, stolování)
- c. stravování (přijímat většinu jídel ze školního jídelníčku)
- d. hygienické návyky (dojít si na WC)
- e. reagovat na pokyn dospělého
- f. schopnost přijmout jinou autoritu
- g. komunikační dovednosti (sdělit své potřeby)

8. Vypište, které návyky a dovednosti byly v době adaptace (zvykání na MŠ) pro Vaše dítě největší problém.

.....

.....

9. Dokáže být Vaše dítě po delší dobu Vaší nepřítomnosti s někým jiným (s prarodiči, s příbuznými)?

- a. ano, bez problémů
- b. ano, ale neustále mě vyhledává
- c. ne, vyžaduje stále mojí přítomnost
- d. nevím, nemám s tím zkušenost

10. Jaký styl výchovy je Vám nejbližší?

- a. preferuji ve výchově autoritu, dbám na dodržování příkazů a poslušnost
- b. od svých dětí žádám málo, vše dělám pro dítě – jejich přání je mi rozkazem
- c. jsem příliš zaměstnán (a) svými činnostmi, že mi na výchovu dětí nezbývá příliš času
- d. pro dítě se snažím být autoritou, ale respektuji jeho potřeby, zájmy, názory

**11. Jak jste připravovali své dítě na vstup do mateřské školy?
(lze označit více možností)**

- a. stále jsme hovořili s dítětem kladně o mateřské škole
- b. využívali jsme akcí pořádaných mateřskou školou
- c. navštěvovali jsme s dítětem mateřskou školu, než do ní nastoupilo
- d. využili jsme adaptačního programu, který mateřská škola nabízela
- e. snažili jsme se získat o mateřské škole, co nejvíce informací
- f. jiná možnost.....

12. Mateřskou školu jste vybírali na základě:

- a. vzdálenosti od místa bydliště
- b. vzdělávacího programu a nabídky praktických činností
- c. personálního obsazení MŠ (učitelé)
- d. provozní doby mateřské školy
- e. na doporučení známého
- f. jiná mateřská škola nebyla k dispozici
- g. jiný důvod:

**13. Označte, které přínosy mateřské školy považujete za nejdůležitější:
(lze označit více možností)**

- a. dítě se stává samostatnější
- b. dítě je součástí kolektivu svých vrstevníků
- c. dítě se naučí přijímat jinou autoritu
- d. dítěti je poskytována kvalifikovaná péče
- e. dítě si osvojí základní sociální návyky
- f. dítě více rozvíjí své schopnosti a dovednosti
- g. pro dítě je zde širší nabídka aktivit
- h. jiné:

14. Čeho jste se nejvíce obával (a), při rozhodnutí umístit dítě do mateřské školy?

(lze označit více možností)

- a. velkého počtu dětí v kolektivu
- b. větší nemocnosti dítěte
- c. nedostatečné individuální péče
- d. osvojování si nežádoucích projevů od ostatních dětí
- e. nedostatečné odbornosti personálního obsazení
- f. neschopnosti dítěte přizpůsobit se režimu MŠ
- g. nevlídnosti ze strany učitelky
- h. jiné:

15. Měl (a) jste možnost využít některého z programů MŠ, který by ulehčil adaptaci Vašeho dítěte? Pokud ano, uveďte jaký, případně jak tento program probíhal.

a. ano.....

.....

b. ne

16. Jak hodnotíte informovanost o dění v mateřské škole? Vypište, s čím jste spokojeni, co by se dalo zlepšit.

.....

.....

Děkuji Vám za čas, který jste věnovali vyplnění mého dotazníku.